Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

ÖRÖKBEFOGADÁS HATÉKONY ÉS SZAKSZERŰ ELŐMOZDÍTÁSA

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása

E-LEARNING HALLGATÓI TANANYAG

Szerzők

Székely Zsuzsanna

Sitkei Péter Attila

Szakmai lektor

dr. Both Éva

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című

kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával,

az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001

azonosítószámú,

Szociális humán erőforrás fejlesztése című

kiemelt projekt keretében készült

Kiadja Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

1142 Budapest, Ungvár utca 64-66.

Telefon: +36 1 450 32 30, +36 1 450 32 35

www.nszi.hu

Felelős kiadó Dr. Tóth Tibor főigazgató

Budapest, 2022.

Tartalom

Előszó 5

1**.** Az örökbefogadás célja, jogintézménye, feltételei 8

1.1. Az örökbefogadás feltételei 8

1.2. Nemzetközi örökbefogadás esetén előírt korlátozó feltétel 12

2. Az örökbefogadás és a nevelőszülői elhelyezés eltérő céljai 13

2.1. Nevelőszülőség versus örökbefogadás 14

3. A gyermek örökbefogadhatóvá válása, a szakemberek feladatai az örökbefogadhatóvá nyilvánítással kapcsolatban 16

3.1. Az egyes örökbefogadhatóvá válási okok 17

4. Az örökbe fogadni szándékozók alkalmassága 20

5. A gyámhatóság, a szakszolgálat, a gondozási hely, közhasznú szervezetek szerepe az örökbefogadásban 24

5.1. A gyámhatóság örökbefogadással kapcsolatos feladata 24

5.2. A területi gyermekvédelmi szakszolgálat feladatai 26

5.3. A gondozási hely feladatai 28

5.4. A közhasznú szervezet nyílt örökbefogadást elősegítő tevékenysége 30

6. Nyílt – titkos örökbefogadás 32

7. Újszülöttek örökbefogadása 34

8. Az engedélyezés szabályozása 36

9. Az örökbefogadás jogkövetkezményei 37

10. Kötelező – önkéntes utánkövetés 39

11. A gyermek származás megismeréséhez való joga 41

Felhasznált irodalom 42

Ajánlott magyar nyelvű irodalom 43

Ajánlott angol nyelvű irodalom 43

ELŐSZÓ

Köszöntjük a 14 tanórás ***„Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása”*** c. szakmai blended-learning típusú képzésen!

Ez a modern és új képzési forma magában foglalja egyrészről az e-learning módszertannal támogatott tanulást, másrészről pedig a jelenlétet igénylő személyes, konzultatív formát. Ezért nevezzük magyarul a blended learning képzést, vegyes típusú képzésnek is.

- Az e-learning módszertannal támogatott részt a megadott elektronikus felületen éri el. A tananyag feldolgozásra és elsajátítására az Ön által meghatározott időbeosztásában és ritmusában kerülhet sor a megadott határidőig.
- A jelenlétet igénylő tananyagrészeket csoportos formában tudja elsajátítani a megadott napokon.
- Amennyiben a képzés vizsgával zárul, úgy azt, az elektronikus felületen tudja teljesíteni a megadott határidőig. A határidő lejártát követően a teszt megírására nincs lehetőség.

Mit ad Önnek az *„Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása”* c. továbbképzés, milyen kompetenciákkal bővül szakmai tudása?

A továbbképzés célja, hogy a gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó szakembereket teljes körűen felkészítse arra, hogyan segíthetik elő a gyermekek örökbefogadhatóvá válását, valamint az örökbefogadhatóvá vált gyermekek örökbefogadását milyen módon, mely eszközökkel, illetve szakemberekkel együttműködve mozdíthatják elő, megtartva kompetenciahatáraikat.

Hogyan épül fel az *„Örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása”* c. továbbképzés?

Tananyagegység	Óraszám	Forma
1. Szakmai e-learning	4 tanóra	e-learning
2. Jelenléti képzés	10 tanóra (5 tanóra elmélet, 5 tanóra gyakorlat)	jelenléti

Általános forgatókönyvi utasítások a teljes tananyag e-learning felületre történő adaptációhoz

A főszöveg, a tananyag tényleges szövege Arial 10; 1,15 sorközzel. Az új kifejezések, kulcsszavak vastagítással kiemelésre kerültek. Kérjük, hogy a szövegezésben alkalmazott betűtípusok (pl.: félkövér, dőlt) megtartását; valamint a fejezetek és alfejezetek címének feltüntetését, az azokhoz tartozó sorszámmal együtt. Fontos a tartalmak sorrendiségének megtartása.

Kiemelések tekintetében a szövegben található kiemelések az irányadóak. Célszerű az alpontokat/vastaggal szedett alcímek tartalmát külön képernyőn megjeleníteni. A listajeles felsorolásokat hasznos lenne animáltan megjeleníteni; hogy egymást követően, kattintás után jelenjenek meg. A dőlt betűvel és vastagítással IS szedett kiemelést színes kiemeléssel kérem feltüntetni.

A képzéshez tartozó, 7. oldalon található összefoglaló doboz (**Összefoglalás-Cél-Kulcsszavak-Tanulást segítő kérdések-Ajánlott irodalom)** feltüntetése önálló képernyőn való elhelyezéssel javasolt.

Fontos, hogy felugró ablakban szükséges a törzsanyaghoz, magyarázó-, és opcionális szövegrészhez és az ábrákhoz tartozó, **lábjegyzetben feltüntetett források, hivatkozások** megjelenítése is.

Fontos, hogy ne lehessen átlépni a következő képernyőre a magyarázó szövegrész megnyitása nélkül (amennyiben az a résztvevő által kinyitandó ablakban jelenik meg)

Fontos, hogy a tananyag megtekintésének elkezdése előtt feltüntetésre kerüljön a résztvevők számára, a törzsanyag, magyarázó szövegrész és opcionális szövegrész eltérő célú tartalmának alábbi* rövid leírása és feltüntetésének módja; valamint, hogy az önellenőrző és a releváns vizsgakérdések a törzsanyagból kerülnek ki.

*

- „A törzsanyag a főbb információkat tartalmazó szövegrész, mely a képzéshez kötődő tudástár alappilléreit képezi.
- A magyarázó szövegrész a törzsanyagot bővebben kifejtő tartalom, mely a szükséges tudást részletesebben kifejtve, segíti annak elmélyítését.
- Az opcionális szövegrész a képzés tananyagához kötődő érdekességeket tartalmazza, mely kiszélesíti a résztvevők témával kapcsolatos ismereteit.

A törzsanyag tartalma elsőként jelenik meg a képernyőképeken, melyet a kötelezően megnyitandó ablakokkal vagy továbbgörgetés lehetőségével a magyarázó szövegrész kísér. Az opcionális szövegrészeket tartalmazó felugró ablakok megnyitása ajánlott, de nem kötelező."

A képernyőn azok **ábrák** feltüntetése szükséges, melyek esetében az ábrák száma a tartalom típusokhoz tartozó színek (zöld, sárga, kék) egyikével jelölt. pl.: Johari – ablak; ***6. ábra***

Forgatókönyvi utasítások a tananyag összes önellenőrző kérdésére vonatkozóan

Az önellenőrző kérdések az e-learning tananyagrészre kiterjedően, az egyes fejezetekhez kötődnek, megjelenítése így az adott fejezetek után célszerű. Az önellenőrző kérdések nem a vizsgateszt kérdései közül kerülnek ki, azonban a legtöbb hasonló tartalommal bír. A válaszok megjelölés után azonnal feltüntetendő az ellenőrzés. Hibás válasz esetén nincs lehetőség új próbálkozásra Az önellenőrző kérdések a vizsgateszt pontszámításába nem számítanak bele. A fejezetenként 2 db, összesen 22 db önellenőrző kérdés minden hallgató számára azonos. Az önellenőrző kérdések helyes válaszai zöld, félkövér betűtípussal jelöltek.

Az örökbefogadás hatékony és szakszerű előmozdítása c.
szakmai blended-learning típusú képzés

Összefoglalás: A gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek hosszú távú sorsrendezésének célja elsősorban vér szerinti családjukba gondozásuk, ha erre nincs lehetőség és az örökbefogadhatóvá válás feltételei fennállnak, örökbefogadásuk előmozdítása. A gyermekvédelmi szakellátásban dolgozó szakembereknek tudniuk kell, melyek azok a feltételek, amelyek megléte esetén egy gyermek örökbefogadhatóvá válik, hogy a feltételek beálltakor azonnal megtegyék a szükséges intézkedéseket az örökbefogadhatónak nyilvánítás és az örökbefogadás előmozdítása érdekében, együttműködésük során megtartva kompetenciahatáraikat.

Célj: Jelen továbbképzési anyag célja, hogy átfogó képet nyújtson a szakemberek számára az örökbefogadás szabályozásáról, a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek szempontjából alapvető fontosságú örökbefogadást előkészítő folyamatról, az örökbefogadás engedélyezéséről és utánkövetéséről, továbbá az örökbefogadható gyermekkel foglalkozó szakemberek feladatairól, együttműködéséről.

Kulcsszavak: a gyermek alapvető joga, eseti gyám, helyettesítő védelem, az örökbefogadás engedélyezésének feltétele, az anyagi haszonszerzés tilalma, nevelőszülőség versus örökbefogadás, nyílt örökbefogadás, titkos örökbefogadás, újszülöttek örökbefogadása, az örökbefogadás joghatásai, az örökbefogadás utánkövetése

Tanulást segítő kérdések:
Mit jelent az ún. helyettesítő védelem?
Mi a szerepük a szakembereknek a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításában?
Mi a feltétele az örökbefogadás engedélyezésének?
Mit jelent az anyagi haszonszerzés tilalma?
Mi a különbség a nevelőszülői elhelyezés és az örökbefogadás között?
Melyek az egyes örökbefogadhatóvá válási okok?
Melyek a gyámhatóság örökbefogadással kapcsolatos feladatai?
Melyek a gondozási hely feladatai?

1. Az örökbefogadás célja, jogintézménye, feltételei

Az örökbefogadás a XX. század közepétől világszerte a szülő nélkül maradt gyermekekről gondoskodás egyik, a gyermek számára jogi-érzelmi biztonságot nyújtó formája. Az örökbefogadás célja az, hogy annak a gyermeknek, akinek nincsenek vér szerinti szülei, vagy a szülők a gyermeket nem tudják, vagy nem akarják nevelni, megfelelő, nevelésére alkalmas szülőket biztosítson és minden szempontból olyan helyzetet, mintha az örökbefogadók vér szerinti gyermeke lenne.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban Ptk.) 4:119. § határozza meg az örökbefogadás célját, mely szerint az örökbefogadás az örökbefogadó, annak rokonai és az örökbe fogadott gyermek között rokoni kapcsolatot létesít az örökbefogadott gyermek családban történő nevelkedése érdekében. Örökbe fogadni kiskorú gyermeket lehet.

Az örökbefogadás a Gyermekjogi Egyezmény 20. cikke értelmében az **ún. helyettesítő védelem egyik lehetséges formája**, a helyettesítő védelem pedig az állam azon kötelezettsége, hogy minden olyan gyermek számára, aki ideiglenesen vagy véglegesen meg van fosztva családi környezetétől, vagy aki saját érdekében nem hagyható meg ebben a környezetben, különleges védelmet és segítséget nyújtson. Szintén a 20. cikk kifejezetten említi, nevesíti az örökbefogadást. Ez a megközelítés az örökbefogadás részben családjogi, részben (erőteljesen) gyermekvédelmi jellegét mutatja [Ptk. Kommentár].

„A Ptk. abban tér el a Csjt. rendelkezéseitől, hogy nem az örökbefogadás céljánál, hanem az örökbe fogadható gyermekre vonatkozó §-ban szól arról, hogy örökbe fogadni olyan gyermeket lehet, akinek szülei nem élnek, vagy akit szülei nevelni megfelelően nem képesek.” (Gadó Gábor, Németh Anita, Sáriné Simkó Ágnes: Ptk. Fordítókulcs Oda-Vissza. Bp., HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2013. 197. o.)

1.1. Az örökbefogadás feltételei

A szakemberek számára elengedhetetlen annak ismerete, hogy a gyermekek örökbefogadhatóságához milyen tényezők vezetnek. Tudniuk kell, hogy mi a szerepük a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításában, és azt is, ha más örökbefogadhatósági okról szereznek tudomást, mi a teendőjük. A szakellátott kiskorúak esetén a gyermekvédelmi gyámnak minden esetben kiemelt szerepe van, a gyermek gondozójának és az őt segítő szakembereknek (pl. nevelőszülői tanácsadó, szakmai vezető) úgyszintén.

A képzés során alapvető ennek tudatosítása a szakemberek számára.

Milyen feltételeknek kell teljesülniük a gyermek örökbefogadásához?

A gyermek oldaláról szükséges feltétel:

Az örökbefogadás csak akkor engedélyezhető, ha a gyermek kiskorú, jogilag örökbefogadható, és az örökbefogadás a gyermek érdekében áll.

A tizennegyedik életévét betöltött, korlátozottan cselekvőképes kiskorú a beleegyezésével fogadható örökbe. A tizennegyedik életévét be nem töltött, de ítélőképessége birtokában lévő kiskorú véleményét örökbefogadására vonatkozóan megfelelő súllyal figyelembe kell venni. [Ptk. 4:120. § (2) bek.]

A gyermek alapvető joga, hogy saját családjában nevelkedhessen, ahhoz minden segítséget megkapjon, és csak a törvényben maghatározott esetekben, saját érdekében választható el családjától. Ebben az esetben is joga van a szülői gondoskodást helyettesítő védelemhez a feltételek fennállása

esetén, és amennyiben a gyermek érdekében áll, örökbefogadó családban nevelkedéshez, amennyiben pedig nem örökbefogadható, más családpótló ellátáshoz.

A gyermek mindenek felett álló érdekének érvényesülése

„A gyermeknek joga van a testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, egészséges felnevelkedését és jólétét biztosító saját családi környezetében történő nevelkedéshez.

A gyermeknek joga van ahhoz, hogy segítséget kapjon a saját családjában történő nevelkedéséhez, személyiségének kibontakoztatásához, a fejlődését veszélyeztető helyzet elhárításához, a társadalomba való beilleszkedéséhez, valamint önálló életvitelének megteremtéséhez." [A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.) 6. § (1)-(2) bek.]

„A gyermek szüleitől vagy más hozzátartozóitól csak saját érdekében, törvényben meghatározott esetekben és módon választható el. A gyermeket kizárólag anyagi okból fennálló veszélyeztetettség miatt nem szabad családjától elválasztani.

A gyermeknek joga van - örökbefogadó családban vagy más, családot pótló ellátás formájában - a szülői vagy más hozzátartozói gondoskodást helyettesítő védelemhez. […]" (Gyvt. 7. § (1)-(2) bekezdése)

A Gyvt. a gyermeki jogokat rögzíti – ez is rámutat a gyermekvédelem gyermeki jogokkal való összefüggésére, a gyermekjog-központú szemléletre, a beavatkozások gyermekjogi szemléletének fontosságára – így az örökbefogadás is csak e szemlélettel, megközelítéssel értelmezhető

A vér szerinti szülő részéről feltétel:

A gyermek jogi örökbefogadhatósága a vérszerinti szülő magatartásán, döntésén alapul. Ezek valamelyikének megléte nélkül a gyermek örökbefogadása nem valósulhat meg. Részletes kifejtése „A gyermek örökbefogadhatóvá válásának módjai" részben történik. **A szakemberek feladata**, hogy a vér szerinti szülőket segítsék abban, hogy gyermekük sorsáról felelős döntéseket tudjanak hozni – ami lehet elsősorban a gyermek vér szerinti családban nevelkedése, illetve végső soron örökbefogadása.

A **gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet** (továbbiakban Gyer.) 40. § (2) bekezdése részletezi, hogy ha a vér szerinti szülői oldalról a szülő cselekvőképessége valamilyen okból érintett, ki teheti meg az örökbefogadással összefüggő jognyilatkozatát.

a) *Ha az örökbefogadandó gyermek szülője korlátozottan cselekvőképes kiskorú*, az örökbefogadással összefüggő jognyilatkozatát törvényes képviselője hozzájárulása nélkül teheti meg. Amennyiben a vér szerinti szülő 14 évesnél fiatalabb, kötelezően meg kell hallgatnia a gyámhatóságnak törvényes képviselőjét, 14 éves kor felett pedig mérlegelheti a gyámhatóság, hogy meghallgatja-e, de csak abban az esetben tekinthet el ettől, ha az a terhességét eltitkoló válsághelyzetben lévő várandós anya vagy a születendő gyermek érdekét veszélyeztetné, ha pl. szülője elől azért titkolja a terhességét, mert fenyegetik, esetleg bántalmazzák, vagy ettől tart.

b) *Ha az örökbefogadandó gyermek szülője cselekvőképtelen kiskorú*, az örökbefogadással összefüggő jognyilatkozatát törvényes képviselője teszi meg.

c) *Ha az örökbefogadandó gyermek szülője cselekvőképességében a családjogi jognyilatkozatok tekintetében részlegesen korlátozott nagykorú személy*, az örökbefogadással összefüggő jognyilatkozatát törvényes képviselőjének hozzájárulásával teszi meg.

d) *Ha az örökbefogadandó gyermek szülője cselekvőképtelen nagykorú személy* vagy tekintetében a Ptk. 4:127. § (1) bekezdés a), b), d) vagy e) pontjában foglalt valamely ok áll fenn, nem kell tőle az örökbefogadáshoz való hozzájáruló nyilatkozatot beszerezni.

Ha az örökbefogadandó gyermeknek nincs törvényes képviselője, a kijelölt gyámhivatal **eseti gyám** kirendelésével gondoskodik a törvényes képviselet ellátásáról. A törvényes képviselet keretében a gyám a gyermek örökbefogadásának engedélyezése iránt **kérelmet nyújthat** be a gyámhatóságnak, viszont **a gyermek örökbefogadásához** a Ptk. 4:235. § (1) bekezdése alapján a vér szerinti szülő helyett **nem tehet hozzájáruló nyilatkozatot**.

Az örökbefogadás feltételei az örökbe fogadni szándékozók oldaláról:

Az örökbefogadó szülővé válás feltételeit a Ptk. (korábban a Csjt.) a nemzetközi szabályozással [az Európa Tanács felülvizsgált egyezménye a gyermekek örökbefogadásáról (az Európa Tanács Örökbefogadási Egyezménye), a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezmény (Hágai Egyezmény) kihirdetéséről szóló 2005. évi LXXX. törvény] összhangban határozza meg. Ezeknek a feltételek célja, hogy a vér szerinti családját elvesztett, az esetek jó részében több traumát megélt kiskorú gyermekek számára, róluk megfelelően gondoskodni tudó, és őket felnevelni képes szülők válhassanak örökbefogadó szülővé, annak kockázatát, hogy a gyermek örökbefogadó családját is elveszti, a lehető legkisebbre szorítva.

A Ptk. rendelkezései szerint az fogadhat örökbe, aki

- cselekvőképes nagykorú,
- személyisége és körülményei alapján alkalmas örökbefogadó szülőnek,
- nem áll szülő felügyeletet megszüntető vagy közügyek gyakorlásától eltiltó bírói ítélet hatálya alatt,
- 25. életévét betöltötte, a gyermeknél legalább 16 és legfeljebb 45 évvel idősebb; 2020.09. 01-től három év feletti gyermek örökbefogadása iránti kérelem benyújtása esetén az örökbefogadó szülő és a gyermek között legfeljebb ötven év a korkülönbség; rokoni vagy házastársi örökbefogadás esetén a korkülönbségtől el kell tekinteni,
- és alkalmasságát a gyámhatóság határozatban állapítja meg. Nem fogadhat örökbe az, akinek gyermeke gyermekvédelmi szakellátásban nevelésbe vett gyermekként nevelkedik.

A gyámhatóság elsősorban házaspárok számára engedélyezi az örökbefogadást, de nem kizárt az egyedül történő örökbefogadás sem, ha az a gyermek érdekében áll. 2021. 03. 01-től szigorodtak az egyedül örökbe fogadni kívánó személyekre vonatkozó szabályok: „kivételesen – törvényben meghatározott, különös méltánylást érdemlő esetben és kormányrendeletben meghatározott eljárás lefolytatásával –, az ott szabályozott egyedül örökbe fogadni szándékozó személy örökbefogadásra való alkalmassága is megállapítható” [Ptk. 4:121. § (4)]. Egyedül örökbe fogadni szándékozó személy örökbefogadásra alkalmasságának megállapításához a **családokért felelős miniszter** jóváhagyása szükséges.

Az örökbefogadók életkorát és az örökbefogadók és a gyermek közötti korkülönbséget a gyámhatóság a konkrét örökbefogadási eljárásban vizsgálja, házaspár örökbefogadók esetében a fiatalabb házastárs életkorát kell alapul vennie, testvérek örökbefogadása esetében pedig az idősebb gyermek életkorát.

Az örökbefogadásra felkészítő tanfolyamon az örökbe fogadni szándékozó kérelmezők térítésmentesen (önkéntesen) vehetnek részt 2020.09.01-től.

Az örökbefogadás engedélyezésének további feltételei:

Az örökbe fogadni szándékozó személynek, a gyermek törvényes képviselőjének egyező kérelme és a gyermek szüleinek hozzájárulása.

Az örökbe fogadni szándékozó és a gyermek törvényes képviselőjének egyező kérelme minden örökbefogadás esetében szükséges feltétel, azonban a Ptk. 4:127. § (1) bekezdése szerint nincs szükség az örökbefogadáshoz annak a szülőnek a hozzájárulására,

a) aki a szülői felügyeletet megszüntető jogerős bírósági ítélet hatálya alatt áll;
b) akinek nevelésbe vett gyermekét a gyámhatóság örökbefogadhatónak nyilvánította;
c) aki nem kiskorúság miatt cselekvőképtelen;
d) akinek személye ismeretlen, vagy aki ismeretlen helyen tartózkodik, és a felkutatására tett intézkedések nem vezettek eredményre; vagy
e) aki gyermekét annak érdekében, hogy más nevelje fel – személyazonosságának feltárása nélkül – egészségügyi intézmény által arra kijelölt helyen hagyja és hat héten belül a gyermekért nem jelentkezik.

Az örökbefogadás engedélyezésének feltétele, hogy az örökbe fogadni szándékozó a gyermeket az örökbefogadás engedélyezése iránti kérelem benyújtását követően legalább egy hónapig saját háztartásában gondozza, az örökbefogadás a **kötelező gondozási idő eredményes letelte után** engedélyezhető.

E rendelkezés alól kivétel, vagyis **nincs kötelező gondozásra kihelyezés**, ha

- az örökbefogadó és a vér szerinti szülő házastársak;
- az örökbefogadó a vér szerinti szülő hozzájárulásával a gyermeket már legalább egy éve saját háztartásában gondozza; vagy
- a nevelésbe vett gyermeket a gyermekvédelmi nevelőszülője fogadja örökbe, aki a gyermek gondozásáról és neveléséről legalább egy éve gondoskodik. [Ptk. 4:128. § (2) bek.]
- a hathetesnél fiatalabb, ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermeket az örökbefogadó legalább egy hónapja saját háztartásában gondozza, [Gyer. 45. § (5) d) pont]
- e) a gyámság alatt álló gyermeket családba fogadó gyámja fogadja örökbe, és a gyermek megfelelő neveléséről, gondozásáról legalább egy éve saját háztartásában gondoskodik. [Gyer. 45. § (5) e) pont]

Az anyagi haszonszerzés tilalma

Az örökbefogadást nem lehet engedélyezni, ha az örökbefogadás a felek vagy az örökbefogadásban közreműködő személyek vagy szervezetek részére indokolt költségeiket meghaladó vagyoni előnnyel jár. [Ptk. 4:130. §]

A közhasznú szervezetekre ebből a szempontból vonatkozó szabályokat a Gyvt. 69/E. § (1) bekezdése tartalmazza: „A szolgáltatásért a szolgáltatás igénybe vevőjétől a (2) bekezdés szerinti költségek viselésén kívül más jogcímen, így különösen közvetítői, szolgáltatási díjként, a szolgáltató vagy egy harmadik személy számára pénzbefizetés vagy más vagyoni előny nyújtása nem kérhető, illetve nem fogadható el.” E rendelkezés nem akadálya annak, hogy a szolgáltató a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti felhasználásából bevételt szerezzen.

(2) Az örökbe fogadni szándékozó személy viseli az általa igénybe vett szolgáltatással összefüggésben felmerült és az örökbefogadást elősegítő és az örökbefogadás utánkövetését végző közhasznú

szervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről szóló kormányrendeletben meghatározottak szerint megállapított költségeket.

Az örökbefogadást elősegítő és az örökbefogadás utánkövetését végző közhasznú szervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről szóló 72/2014.(III.13.) Korm. rendelet 9. § (2)-(3) bekezdése szerint a nyílt örökbefogadást elősegítő tevékenységgel ~~körébe tartozó szolgáltatással~~ összefüggésben a telefonhasználat, a postaköltség, a gépjárműhasználat, az utazási költség számolható el költségként. A felszámítható költség éves összege nem haladhatja meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegének háromszorosát.

1.2. Nemzetközi örökbefogadás esetén előírt korlátozó feltétel

A gyermek külföldre történő örökbeadása – a rokonok és a szülő házastársa által történő örökbefogadás kivételével – örökbefogadhatóvá nyilvánított, nevelésbe vett gyermek esetén engedélyezhető; feltéve, hogy a nevelésbe vett, örökbefogadható gyermeket belföldön azért nem fogadták örökbe, mert az örökbefogadása érdekében tett intézkedések nem vezettek eredményre. [Ptk. 4:129. § (2) bek.]

A fenti rendelkezés értelmében nem dönthet úgy a szülő, hogy gyermekének külföldön élő örökbe fogadni szándékozók általi örökbefogadásához járul hozzá. Továbbá, ha a szülő gyermekének számára ismeretlen örökbe fogadni szándékozó személy általi örökbefogadáshoz járul hozzá, vagy gyermekét inkubátorba helyezi és a gyermek állapota miatt nincs esély a hazai örökbefogadásra, de a nemzetközi örökbefogadásra igen, a gyermeket előbb nevelésbe veszi a gyámhatóság, és azt követően – a feltételek fennállása esetén – megállapítja, hogy a gyermek örökbefogadható.

Ezt követően mozdítható elő a nemzetközi örökbefogadás azzal, hogy az előkészítő eljárás elindításáig a hazai örökbefogadás előnyt élvez. A külföldi örökbe fogadni szándékozó személy kiválasztásáig a szakszolgálat és az országos örökbefogadást elősegítő szerv folyamatosan figyelemmel kíséri, hogy van-e a gyermek számára megfelelőnek látszó hazai örökbe fogadni szándékozó személy.

A külföldi örökbe fogadni szándékozó személy tájékoztatását követően a hazai örökbefogadásra a nemzetközi örökbefogadás sikertelensége esetén van ismét lehetőség.

Az 1. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Ki nem fogadhat örökbe?**
   a) cselekvőképes felnőtt
   b) 24 éves házaspár
   c) gyámhatósági határozat alapján örökbefogadásra alkalmas személy
   d) olyan személy, aki nem áll szülő felügyeletet megszüntető vagy közügyek gyakorlásától eltiltó bírói ítélet hatálya alatt

2. **Mi nem az örökbefogadás engedélyezhetőségének feltétele?**
   a) a gyermek kiskorú,
   b) a gyermek, jogilag örökbefogadható
   c) az örökbefogadás a gyermek érdekében
   d) **az örökbefogadandó gyermek szülője cselekvőképes**

2. Az örökbefogadás és a nevelőszülői elhelyezés eltérő céljai

A szakemberek számára alapvető fontosságú, hogy tisztában legyenek a kétféle, eltérő tartalmú, formájú családpótló intézmény eltérő céljával és szerepével a gyermekvédelmi gondoskodásban nevelkedő gyermekek életében.

Fontos szakmai cél a nevelőszülők kiválasztása, felkészítése, a későbbiekben a gyermek(ek) nevelése, gondozása során az örökbefogadás és a nevelőszülőség eltérő céljainak – melyeket a hatályos szabályozás egyértelműen megfogalmaz – megértése, elfogadása és megvalósítása a nevelőszülők által. Ehhez kapcsolódóan elengedhetetlen feltétel, hogy a nevelőszülőket támogató szakemberek – nevelőszülői tanácsadók, gyermekvédelmi gyámok – is a Gyvt.-ben, valamint a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendeletben (a továbbiakban: NM r.) megfogalmazott elvárásoknak megfelelően segítsék a nevelőszülőket feladataik ellátása során.

A nevelőszülő feladatait a Gyvt. 55. §-a határozza meg, mely szerint **a nevelőszülő alapfeladata, hogy elősegítse a gyermek vér szerinti családjába való visszakerülését,** ennek érdekében együttműködik a vér szerinti családdal, biztosítja a gyámhatósági határozat szerinti kapcsolattartást. Ha a gyermek vér szerinti családjába visszakerülése nem lehetséges, illetve nem áll a gyermek érdekében, akkor **elősegíti a gyermek örökbefogadó családnál történő elhelyezését**.

E feladatok ellátása érdekében a nevelőszülőnek mind személyisége, mind egészségi állapota és körülményei alapján alkalmasnak kell lennie a nála elhelyezett gyermek kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítására és a családjába történő visszakerülésének vagy örökbefogadásának támogatására, valamint a gyermek, fiatal felnőtt életkori szükségleteiből adódó feladatoknak az ellátására [Gyvt. 54. § (1) bekezdés e) pontja].

Nagy kockázatot jelent, ha örökbefogadási motivációval rendelkező személyek válnak nevelőszülővé, mivel előfordulhat, hogy emiatt nem tudnak megfelelni a gyermek vér szerinti családjába történő hazagondozásával kapcsolatos feladataiknak, és a gyermek örökbefogadó családba helyezését sem tudják támogatni. Erre tekintettel kiemelt jelentőségű feladata a nevelőszülői tanácsadónak és a gyermekvédelmi gyámnak – akik folyamatosan segítik a nevelőszülő munkáját - annak elfogadtatása, hogy a gyermek várhatóan átmeneti időt tölt a nevelőszülői családban, és elsősorban vér szerinti családjába gondozását, amennyiben erre nincs lehetőség, örökbefogadását kell elősegíteni. Az NM r. 2020. október 6-án hatályba lépett módosításai részletezik a nevelőszülők feladatait a gyermek vér szerinti családjába gondozása, ha erre nincs lehetőség, örökbefogadó családba gondozása szempontjából [NM r. 100. §]

A Gyvt. 54. § (1) bekezdése szerint – az egyéb feltételek fennállása mellett – nevelőszülő az a személy lehet, aki a gondozásába helyezett gyermeknél legalább tizennyolc, de **legfeljebb ötven évvel idősebb**, és személyisége, egészségi állapota és körülményei alapján alkalmas a nála elhelyezett gyermek kiegyensúlyozott fejlődésének biztosítására és **a családjába történő visszakerülésének vagy örökbefogadásának támogatására,** valamint a gyermek, fiatal felnőtt életkori szükségleteiből adódó feladatoknak az ellátására. Az örökbefogadó szülőtől eltérő életkori korhatár meghatározását az indokolta, hogy **a nevelőszülő az esetek döntő többségében átmeneti ideig, a hazagondozásig vagy örökbefogadásig neveli a gyermeket, illetve látja el az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttet.**

Az a tény, hogy a nevelőszülőnél az örökbefogadásra való alkalmasság feltételei – beleértve a 45 év korkülönbségre vonatkozó feltételt is – fennállnak, önmagában nem teremt „jogosultságot" a gyermek örökbefogadására.

Az örökbefogadás előkészítése minden szakellátásban nevelkedő gyermek esetében a Gyvt. 62. § - 62/B. §-a alapján a gyermekvédelmi szakszolgálat feladata. Az örökbefogadhatóvá vált gyermek állapotának, szükségleteinek vizsgálatára a szakszolgálat eljárásrendje szerint, az örökbefogadási tanácsadója útján kéri fel a gyermekvédelmi szakértői bizottságot, és az elkészült vélemények, valamint a gyermekvédelmi gyám által beszerzett egyéb dokumentumok, információk alapján készíti elő az örökbefogadást. Nevelőszülőnél nevelkedő gyermek esetében, amennyiben a nevelőszülő jelzi örökbefogadási szándékát, sem tér ettől az eljárás, a szakszolgálat a gyermekvédelmi gyám bevonásával az elkészült vélemények alapján dönt arról, hogy a gyermek számára legmegfelelőbbnek a nevelőszülő, vagy az örökbefogadási nyilvántartásban szereplő másik örökbe fogadni szándékozó tűnik-e.

Amennyiben a gyermek legjobb érdekének az tűnik, hogy a nevelőszülő fogadja örökbe, a szakszolgálat javasolja a gyermek nevelőszülő általi örökbefogadását, és a gyermekvédelmi gyám benyújtja a gyámhatóságnak a gyermek örökbefogadására vonatkozó, a nevelőszülő kérelmével egyező kérelmét.
Ezt követően elindul a gyámhatósági eljárás, a gyámhatóság egy eljárásban dönt a nevelőszülő alkalmasságáról és az örökbefogadás engedélyezéséről. Az eljárás elindítását követően felkéri a szakszolgálatot az alkalmassági vizsgálat elvégzésére. Ha a szakszolgálat javasolja a nevelőszülő alkalmasságát, akkor azt követően engedélyezhető az örökbefogadás, ha a gyermek érdekében áll.

A körültekintő döntés meghozatalához számos kérdést, szempontot vizsgál a gyámhatóság abból a célból, hogy az örökbefogadás valóban a gyermek érdekét szolgálja. Az örökbe fogadni szándékozó személyiségi és körülményeiben való alkalmassága mellett fontos szempont például **a vér szerinti gyermekek, nevelőszülő esetében a családban nevelkedő többi nevelt gyermek viszonyulása az örökbefogadáshoz, annak későbbi hatása a gyermekekre**.

Amennyiben a szakszolgálat a gyermekvédelmi gyám bevonásával úgy dönt, hogy nem a nevelőszülő, hanem a nyilvántartásában szereplő alkalmas örökbe fogadni szándékozó általi örökbefogadását javasolja a gyermeknek, ennek megfelelően készíti elő az örökbefogadást. Ebben az esetben a gyám nem nyújt be a gyámhatóságnak a nevelőszülő általi örökbefogadás iránti kérelmet, ezért az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás nem indulhat meg abban az esetben sem, ha a nevelőszülő kéri a gyámhatóságtól a gyermek örökbefogadásának engedélyezését.

Minden gyermek érdekében az egyedi körülmények gondos mérlegelése szükséges a szakemberek részéről, melyek között szempont a gyermek nevelésének folyamatossága is. Így, ha a nevelőszülő gondozásában évek óta nevelkedő gyermek válik örökbefogadhatóvá, amennyiben a nevelőszülő egyértelműen kifejezi iránta örökbefogadási szándékát, akkor annak ismeretében választják ki a gyermek számára legmegfelelőbb örökbe fogadni szándékozót, aki lehet maga a nevelőszülő is. A nevelőszülői örökbefogadási szándék a szakszolgálati javaslat előkészítése során fontos, de nem kizárólagos szempont a gyermek végleges sorsrendezését illető szakmai döntés meghozatalakor.

2.1. Nevelőszülőség versus örökbefogadás

nevelőszülői elhelyezés	örökbefogadás
átmeneti jellegű	végleges
célja: a gyermekről való gondoskodás addig, amíg a gyermek vérszerinti családjába gondozható lesz, vagy ha erre nincs lehetőség, a gyermek örökbefogadó családba helyezéséig	célja: családi kapcsolatot létesítése az örökbefogadó, valamint annak rokonai és az örökbefogadott között és elsősorban az olyan kiskorúak családi nevelésének biztosítsa, akiknek szülei nem élnek, vagy akiket szüleik megfelelően nevelni nem képesek.

a gyermekről való gondoskodást a gyámhatóság gondozási helyről rendelkező határozata alapozza meg, melynek megváltoztatására van lehetőség	az örökbefogadást a gyámhatóság határozata engedélyezi, melynek megváltoztatására - másik örökbefogadó szülő általi örökbefogadás engedélyezésére - nincs lehetőség. Erre csak az örökbefogadás felbontását követően lehet, ami viszont kivételesen engedélyezhető, és csak akkor, ha a gyermek érdekében áll.
a nevelőszülő nevelőszülői feladatát foglalkoztatási jogviszony keretében látja el, mely akár általa, akár a működtető által megszüntethető.	az örökbefogadás családjogi jogviszony: a gyermek az örökbefogadók vér szerinti gyermekének jogállásába lép, az örökbefogadás az örökbefogadókkal szemben tartási kötelezettséget, rokoni kapcsolatokat keletkeztet, a gyermek az örökbefogadók nevét viseli, ezzel is megjelenítve a külvilág felé, hogy az örökbefogadó család részévé vált, öröklési szempontból vér szerinti gyermekként örököl az örökbefogadók után.
a nevelőszülői család szerkezete folyamatosan változó, különböző kapcsolattartásokkal rendelkező gyermekek, rövidebb-hosszabb időtartamig nevelkednek a nevelőszülői családban	az örökbefogadó család a nevelőszülői családhoz képest állandó, az ott nevelkedő gyermekek kapcsolattartása és minden jogviszonya megszűnt a vér szerinti családdal.
a nevelőszülő motivációja:	az örökbefogadó szülő motivációja:
a nevelt gyermek és a nevelőszülő közötti maximális korkülönbség 50 évben történő meghatározása: professzionális szakemberként tud átmeneti ideig gondoskodni fiatalabb életkorú gyermekekről is	az örökbefogadó szülő és az örökbefogadott gyermek közötti maximális 45 év korkülönbség megállapítása: a gyermek felnevelése érdekében lett meghatározva

1. sz. táblázat: Nevelőszülőség versus örökbefogadás (Forrás: saját szerkesztés)

A 2. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Melyik állítás nem az örökbefogadás jellemzője?**
   a) családjogi jogviszony
   b) a gyermeknek nincs kapcsolata a vérszerinti családdal
   c) átmeneti jellegű
   d) a kétéves gyermek és a felnőtt között legfeljebb 45 év a korkülönbség

2. **Mi nem tartozik a nevelőszülő feladatai közé a Gyvt. 55. §-a szerint?**
   a) elősegíti a gyermek vér szerinti családjába való visszakerülését
   b) **idővel örökbefogadó szülővé válik**
   c) lehetőség esetén biztosítja a gyermek és a vér szerinti szülő kapcsolattartását
   d) lehetőség esetén elősegíti a gyermek örökbefogadó családnál történő elhelyezését

3. A gyermek örökbefogadhatóvá válása, a szakemberek feladatai az örökbefogadhatóvá nyilvánítással kapcsolatban

A vér szerinti szülő aktív vagy passzív magatartása, valamint körülményei miatt a gyermek örökbefogadhatóságát az alábbi okok alapozzák meg:

a) a szülők nyílt örökbefogadáshoz hozzájárulása,
b) a szülők titkos örökbefogadáshoz hozzájárulása,
c) a szülők szülői felügyeleti jogának megszüntetése,
d) a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítása,
e) a szülők halála,
f) a gyermek ismeretlen szülőktől származik,
g) a korábbi örökbefogadást felbontották.

Főszabályként az örökbefogadás alapfeltétele az, hogy a vér szerinti szülő hozzájáruljon gyermeke örökbefogadásához, mivel a vér szerinti szülő számára gyermeke örökbefogadása végleges megváltoztatja szülői státuszát és szülői jogait is.
[Ptk. 4:120. § (1). Az örökbefogadáshoz az örökbe fogadni szándékozó személynek, a gyermek törvényes képviselőjének egyező kérelme és a gyermek szüleinek, valamint a házasságban élő örökbefogadó házastársának a hozzájárulása szükséges.]. A szülői jogok védelme érdekében a vér szerinti szülő hozzájárulása csak kivételesen, törvény által meghatározott esetekben mellőzhető (ezt a Ptk. 4:127. § (1) bekezdése szabályozza). mely esetekben nincs szükség a szülő hozzájárulására gyermeke örökbefogadásához. (lásd fentebb: Az örökbefogadás feltételei).

Nevelésbe vételkor a Gyvt. 79. § (5) bekezdésében szabályozott a gyermek gondozási helyének meghatározására irányuló eljárás eredményeként többek között a gyámhatóság dönt a feltételek fennállása esetén a gyermek örökbe fogadhatóságáról.

A gyámhatóság akkor állapítja meg, hogy a nevelésbe vett gyermek örökbe fogadható, ha:

a) a szülő vagy mindkét szülő szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette,
b) a szülő vagy mindkét szülő elhalálozott,
c) a gyermek ismeretlen szülőktől származik,
d) a szülő gyermeke örökbefogadásához az örökbefogadó személyének és személyi adatainak ismerete nélkül tett hozzájáruló nyilatkozatot és a gyermek betöltötte hathetes életkorát,
e) a szülő hozzájárult, hogy gyermekét általa ismert személy fogadja örökbe.

[Gyvt. 79. § (7)]

Felülvizsgálatkor a Gyvt. 80/A. § (4) bekezdés b) pont ba) pontja úgy rendelkezik, hogy a gyámhatóság a nevelésbe vétel fenntartásának szükségességét soron kívül hivatalból felülvizsgálja, ha a gyermek szüleinek **a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, a szülők elhaláloztak vagy a korábbi örökbefogadást felbontották**,

A gyámhatóság a nevelésbe vétel felülvizsgálata eredményeként hozott határozatában megállapítja, ha a gyermek örökbe fogadható. Ha a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette, a szülők elhaláloztak vagy a korábbi örökbefogadást felbontották a gyámhatóság **minden esetben megállapítja a gyermek örökbefogadhatóságának tényét**. [Gyvt. 80/A. § (7) bek.]

3.1. Az egyes örökbefogadhatóvá válási okok

a) Nyílt örökbefogadáshoz hozzájárulás

A gyermek vér szerinti szülei úgy döntenek, hogy hozzájárulnak meghatározott, általuk ismert örökbe fogadni szándékozók tekintetében gyermekük örökbefogadásához. Ebben és csak ebben az esetben beszélünk nyílt örökbefogadásról.

A szülő gyermeke hathetes koráig visszavonhatja az örökbefogadáshoz való hozzájárulását abból a célból, hogy a gyermeket maga vagy hozzátartozója nevelje. Korábban erre csak titkos örökbefogadás esetén volt lehetőség, nyílt örökbefogadáshoz hozzájárulásra a visszavonás lehetőségét a Ptk. terjesztette ki. Összhangban az Európa Tanács Örökbefogadási Egyezményével, elősegíti a gyermeke örökbe fogadásához hozzájáruló szülő döntésének megalapozottságát.

Nyílt örökbefogadás – a házastársi és a rokoni örökbefogadások kivételével – az esetek zömében olyan újszülött korú gyermekeket érint, akik vér szerinti szülője válsághelyzetben lévő várandós anyaként viselte terhességét, illetve a gyermek születését követően is krízisben volt. Részben a vér szerinti szülő támogatása, részben az anyagi haszonszerzés megakadályozása érdekében rendelkezik úgy a Ptk. 4:125. § (4) bekezdése, hogy nyílt örökbefogadás - a rokonok és a szülő házastársa által történő örökbefogadás kivételével - a területi gyermekvédelmi szakszolgálat vagy örökbefogadást elősegítő szervezet közreműködésével jöhet létre, vagyis a vér szerinti szülőnek minden esetben krízistanácsadásban kell részesülnie, anélkül nem járulhat hozzá az örökbefogadáshoz.

Évente mintegy 110-200 gyermek kerül örökbefogadó családba a vér szerinti szülők nyílt örökbefogadáshoz hozzájárulása miatt.

b) Titkos örökbefogadáshoz hozzájárulás

A vér szerinti szülő olyan módon járul hozzá gyermeke örökbefogadásához, hogy az örökbefogadó személyét és személyi adatait nem ismeri. A hozzájáruló nyilatkozatot a gyermek születése előtt is meg lehet tenni.

Ha a gyermek a hatodik életévét betöltötte vagy egészségileg károsodott, a hozzájáruló nyilatkozat érvényességéhez a gyámhatóság jóváhagyása szükséges. [Ptk. 4:126. § (3) bek.] A kijelölt gyámhivatal a szülő hozzájáruló nyilatkozatának jóváhagyását megtagadhatja, ha a gyermek örökbefogadására életkora, egészségi károsodása vagy egyéb körülmény, így különösen a másik szülő örökbefogadáshoz való hozzájárulásának hiánya miatt nagy valószínűséggel nem fog sor kerülni. A kijelölt gyámhivatal a gyermek örökbefogadásának valószínűsége kérdésében megkeresi a gyermekvédelmi szakszolgálatot. Ha a gyermek örökbefogadásának valószínűsége kérdésében az országos örökbefogadást elősegítő szerv tájékoztatása válik szükségessé, megkereséséről a Gyvt. 141/F. § (2) bekezdésében foglaltak szerint a gyermekvédelmi szakszolgálat gondoskodik. [Gyer. 44. § (2) bek.]

~~Ha a szülő a hozzájáruló nyilatkozatát a gyermek születését megelőzően tette meg~~, a jóváhagyás megtagadására irányadó határidő egészségileg károsodott gyermek esetén a gyermek születésekor kezdődik. Két hónap elteltével – ha a kijelölt gyámhivatal nem foglal állást – a nyilatkozatot jóváhagyottnak kell tekinteni. [Gyer. 44. § (1) bek.]

Ebben az esetben is cél, hogy csak akkor váljon a gyermek örökbefogadhatóvá, ha örökbefogadása realizálható. Előfordul, hogy a szakemberek tévesen úgy értelmezik a titkos örökbefogadáshoz hozzájárulást, hogy a szülő lemond gyermekéről, vagyis lemond a szülői felügyeleti jogairól. A szülői felügyeleti jogról azonban nem lehet lemondani – attól bizonyos esetekben a bíróság megfoszthatja a szülőt, de önként nem válhat meg tőle. A gyermek sorsának rendezése érdekében lehetőség a vér szerinti szülő számára, hogy örökbefogadáshoz történő hozzájárulással gondoskodjon gyermekéről, de ez csak akkor jelenthet tényleges gondoskodást, ha a gyermek örökbefogadására van esély. Ha nincs esély az örökbefogadásra, a kijelölt gyámhivatal megtagadhatja a szülő hozzájárulását. Ebben

az esetben gyakran támogatásra szorul a szülő gyermeke elfogadásához (pl. Down-szindrómás vagy más fejlődési rendellenességgel született gyermek esetében), amiben a gyermekjóléti alapellátás szakemberei családgondozás során segítséget tudnak nyújtani, és nem egyszer az intenzív megsegítést, krízistanácsadást követően a szülők hazaviszik és gondozzák gyermeküket.

A szülő titkos örökbefogadáshoz hozzájárulás esetében is hozzájáruló nyilatkozatát a gyermek születésétől számított hat héten belül - a gyermeknek a szülő vagy a gyermek más hozzátartozója által történő nevelése érdekében – visszavonhatja.

Évente mintegy 130-140 gyermek kerül örökbefogadó családba szülei titkos örökbefogadáshoz hozzájárulása miatt.

c) A bíróság megszüntette a szülők szülői felügyeleti jogát

Ebben az esetben hatósági – bírói – döntés alapozza meg a gyermek örökbefogadhatóságát.

A bíróság a Ptk. 4:191. § (1) bekezdése alapján a szülő felügyeleti jogát akkor szünteti meg, ha

- felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sérti vagy veszélyezteti vagy
- a gyermeket más személynél helyezték el vagy nevelésbe vették, és az a szülő, akinek szülői felügyeleti joga szünetel, a gyermek elhelyezésére vagy a nevelésbe vételre okot adó magatartásán, életvitelén, körülményein önhibájából nem változtat.

(2) „Ha a szülőt a bíróság valamelyik gyermeke személye ellen elkövetett szándékos bűncselekmény miatt szabadságvesztésre ítélte, a bíróság a szülői felügyeletet a szülő valamennyi gyermeke tekintetében megszüntetheti. A bíróság rendelkezhet úgy, hogy a megszüntető határozat hatálya kihat a később született gyermekre is.”

Ptk. 4:191. § (3) bek. „Aki szülői felügyeletet megszüntető jogerős ítélet hatálya alatt áll, nem fogadhat örökbe, nem viselhet gyámságot, gyermek nála nem helyezhető el és - a bíróság vagy a gyámhatóság eltérő rendelkezésének hiányában - nincs joga arra, hogy gyermekével kapcsolatot tartson.”

Amennyiben a szülői felügyelet megszüntetésének feltételei fennállnak, a gyámhatóság feladata haladéktalanul pert indítani a szülői felügyelet megszüntetésére, de a gyámhatóság hozzájárulásával a gyermekvédelmi gyám is kezdeményezheti a szülői felügyelet megszüntetése iránti perindítást.[1]

A szülői felügyelet megszüntetését követően a gyámhatóságnak **haladéktalanul** – rendkívüli felülvizsgálat keretében – meg kell állapítania a gyermek örökbefogadhatóságát, ezen döntés véglegessé válásával lesz a gyermek örökbefogadható. Amennyiben a gyermekvédelmi gyám tudomást szerez a szülői felügyelet megszüntetéséről, mint a gyermek törvényes képviselőjének feladata a gyermek örökbefogadhatósága megállapításának haladéktalan előmozdítása a gyámhatóság által.

Ebben az esetben az örökbefogadás **csak titkos lehet**. Évente mintegy 50-70 gyermek örökbefogadására került sor azért, mert a bíróság megszüntette a szülők szülői felügyeleti jogait. Ennél jóval magasabb azon gyermekek száma, akik ez okból örökbefogadhatók, de ezeknek a gyermekeknek életkoruk, állapotuk miatt ténylegesen nem mozdítható elő örökbefogadásuk.

---

[1] Ha a gyámhatóság a nevelésbe vételi eljárás során vagy azt követően azt állapítja meg, hogy a szülői felügyelet megszüntetésének okai fennállnak, haladéktalanul pert indít a szülő ellen a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránt [Gyvt. 78. § (6) bek.] Ptk. 4:193. § (2) A cselekvőképtelen szülő és gyermek nevében a pert a gyámhatóság hozzájárulásával a törvényes képviselő indíthatja meg.

d) A gyermeket a kijelölt gyámhivatal örökbefogadhatóvá nyilvánítja.

Ebben az esetben is hatóság – az örökbefogadási ügyekben kijelölt gyámhivatal – dönt a gyermek örökbefogadhatóságáról, és **az örökbefogadás csak titkos lehet.** Jelenleg a legtöbb gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítás miatt lesz örökbefogadható Magyarországon.

A gyámhatóság a gyermeket 2020. szeptember 1-től a korábbi két év helyett négy évre nyilváníthatja örökbefogadhatóvá, amit indokolt esetben további két évre meghosszabbít. Indokolt esetnek az tekinthető, ha a gyermek örökbefogadására van reális esély, és az örökbefogadás továbbra is a gyermek érdekében áll. Ez a rendelkezés nem zárja ki, hogy ha a gyermek örökbefogadására a 4+2 év után később lesz lehetőség, a gyámhatóság a gyermeket ismét örökbefogadhatóvá nyilvánítsa.

A 3. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Mi nem jellemzi a titkos örökbefogadást?**
   a) **a hozzájáruló nyilatkozat érvényességéhez minden esetben a gyámhatóság jóváhagyása szükséges**
   b) a szülő az örökbefogadó személyét és személyi adatait nem ismeri
   c) a hozzájáruló nyilatkozat a gyermek születése előtt és után is megtehető
   d) a gyámhivatal a szülő hozzájáruló nyilatkozatának jóváhagyását megtagadhatja

2. **Mikor nem állapítja meg a gyámhatóság a nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóságát?**
   a) a szülő vagy mindkét szülő elhalálozott
   b) a szülők szülői felügyeleti jogának megszüntetése
   c) a gyermek ismeretlen szülőktől származik
   d) **a szülő hozzájárul a 6 hetes életkort még be nem töltött gyermeke örökbefogadásához**

4. Az örökbe fogadni szándékozók alkalmassága

Az örökbe fogadni szándékozók az örökbefogadás előtti eljárást a szokásos tartózkodási helyük (ami bejelentett lakóhely vagy tartózkodási hely kell, hogy legyen) szerinti szakszolgálatnál indíthatják el. A szakszolgálat örökbefogadási tanácsadója fogadja az örökbe fogadni szándékozókat, tájékoztatja őket az örökbefogadás feltételeiről, az alkalmassági vizsgálat céljáról, jellegéről, Kérelem benyújtás esetén tájékoztatja az ügyfeleket az alkalmassági vizsgálat és a tanácsadás időpontjáról, helyéről, arról, hogy jövedelmi viszonyaikról 30 napnál nem régebbi igazolást kell benyújtaniuk a szakszolgálathoz.

Az örökbe fogadni szándékozóknak kérelmük benyújtásakor többek között nyilatkozniuk kell az **örökbefogadási szándék indokairól,** valamint az örökbe fogadandó gyermekre, gyermekekre vonatkozó elképzeléseikről: ezen belül különösen

- az általuk örökbe fogadni szándékozott gyermekek számáról és arról, hogy vállalják-e testvérek örökbefogadását,
- az örökbe fogadandó gyermek, gyermekek koráról,
- arról, hogy vállalják-e egészségi problémával küzdő gyermek örökbefogadását.
- 2021. március 1-től a vele egy háztartásban élő személyekről, a velük fennálló kapcsolatról, és arról, hogy betegsége, akadályoztatása esetén van-e olyan személy, aki a gyermeket átmeneti jelleggel gondozza, ha a Ptk. 4:121. § (4) bekezdése alapján egyedül szándékozik örökbe fogadni.

A szakszolgálatnál előterjesztett kérelmében az örökbe fogadni szándékozó személy nyilatkozik annak tudomásulvételéről, hogy körülményei tekintetében köteles a valóságnak megfelelő információkat szolgáltatni, amelynek elmaradását értékelni kell az alkalmasságára vonatkozó vélemény kialakításánál.

Az alkalmassági vizsgálat során az örökbe fogadni szándékozóknak **pszichológiai vizsgálaton** kell részt venniük, melyen a pszichológus feltárja, hogy

a) az örökbefogadási szándék motivációja,
b) a család élethelyzete,
c) az örökbe fogadni szándékozó személy életkora és személyisége,
d) a gyermek nevelésével kapcsolatos elképzelése
e) előreláthatólag biztosítja-e az örökbefogadandó gyermek harmonikus fejlődését, felnevelését [NM. r. 145. § (5) bekezdés].

Az örökbefogadási tanácsadó az örökbe fogadni szándékozók lakóhelyén környezettanulmányt készít arról, hogy a lakókörnyezet, illetve a családi és lakáskörülmények alkalmasak-e gyermek örökbefogadására, lehetőség szerint az együtt élő családtagok véleményét is kikéri.

Az **örökbefogadási tanácsadó** feladata beszerezni – az örökbe fogadni szándékozó beleegyezésével – háziorvosa, szükség esetén szakorvosa véleményét arra vonatkozóan, hogy egészségi állapotát tekintve alkalmas-e gyermek felnevelésére. A háziorvosnak/szakorvosnak nyilatkoznia kell arról, hogy az örökbe fogadni kívánó személy nem szenved-e

a) a gyermek megfelelő ellátását is korlátozó testi, érzékszervi, értelmi fogyatékosságban,
b) pszichotikus zavarban,
c) alkoholfüggőségben,
d) kábítószer-függőségben,
e) olyan betegségben, amely miatt – akár időszakosan is – akadályozott a gyermekről való gondoskodás, illetve amely a gyermek fejlődését veszélyezteti. [NM. r. 145. § (4) bekezdés]

A szakszolgálat a kérelem beadásától számított 60 napon belül tájékoztatja az örökbe fogadni szándékozó személyt az alkalmassági vizsgálat eredményéről, és az alkalmasság megállapítását megalapozó vélemények esetén arról, hogy döntése megalapozása érdekében részt vehet a térítésmentes felkészítő tanfolyamon.

Amennyiben a fenti vélemények alapján a szakemberek azt állapítják meg, **hogy nem javasolt az örökbe fogadni szándékozó alkalmasságának megállapítása**, tájékoztatják erről és kérelmére az elkészült vélemények és a szakszolgálat javaslatát továbbítják az örökbe fogadni szándékozók szokásos tartózkodási helye szerinti gyámhatóságnak.

Amennyiben a vizsgálati eredmények alapján az örökbe fogadni szándékozó(k) örökbefogadásra alkalmasság javasolható, az örökbefogadási tanácsadó – az örökbe fogadni szándékozók részvételi szándéka alapján – megszervezi az örökbefogadói tanfolyamra jelentkezést az örökbefogadás engedélyezéséig, amennyiben az örökbefogadni szándékozó úgy nyilatkozik, hogy azt el kívánja végezni. 2020. szeptemberétől az örökbefogadói tanfolyam már nem kötelező feltétele az örökbefogadói alkalmasság megállapításának. Az örökbefogadni szándékozók a felkészítő tanfolyamot ettől az időponttól – a részvételi szándékuk növelése érdekében - ingyenesen vehetik igénybe, a választásuk szerinti időpontban, akár az örökbefogadói alkalmassági döntés kézhezvételét követően is, melyről tájékoztatni kell a jelentkezőket.

2018. január 1-jétől jelentősen megváltozott az örökbe fogadni szándékozók felkészítése, sok éve érlelődő szakmai cél valósult meg a korábbi 21 órás örökbefogadói tanfolyam 40 órás tanfolyami képzéssé bővítésével. A változás nem csak az óraszám emelésében, hanem a tanfolyam tematikáját, jellegét tekintve és a tanfolyamszervezés vonatkozásában is jelentős változtatást hozott.

Az új témakörök mindenekelőtt a hátrányos helyzetű (nagyobb életkorú, egészségi problémával küzdő, eltérő etnikai származású) gyermekek elfogadásának megkönnyítésére, valamint további új tartalmi elemek bevezetésére irányulnak, amelyek az örökbe fogadni szándékozók részére biztosítják a vágyott szülői szerepre való még színvonalasabb, és hatékonyabb felkészülést, annak sajátosságaira is figyelemmel. (29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet a helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról; Egységes Képzési Program az örökbefogadói tanfolyami képzéshez)

„A tanfolyam célja, hogy a résztvevők felkészüljenek az örökbefogadásra, információszerzéssel és saját élményű tapasztalatokon keresztül támpontokat kapjanak döntésükhöz, vállalják-e és milyen feltételek mellett az örökbefogadást, megismerjék annak jogi és társadalmi hátterét.” Cél, hogy az örökbe fogadni szándékozók „szembesüljenek azokkal a tipikus nehézségekkel, amelyek az örökbefogadási eljárás és az örökbefogadott gyermek nevelése során felmerülhetnek, elsajátítsák a konfliktusok kezelésének és az örökbefogadással együtt járó feszültségek, nevelési kihívások kezelésének módjait.” Ezeken túl kiemelt célja még az örökbe fogadni szándékozók felkészítésének, hogy „érzékenyebbek, elfogadóbbak legyenek nagyobb életkorú, különböző származású és egészségi állapotú gyermekek örökbefogadására.” [29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet 7. számú melléklet, I.]

Az örökbe fogadni szándékozók a tanfolyam elvégzését követően nem ritkán módosítják kérelmüket az örökbefogadandó gyermekre vonatkozóan, ami újabb pszichológiai konzultációt is eredményez. Az örökbefogadási tanácsadó az elkészült véleményeket a szakszolgálat javaslatával együtt megküldi az örökbe fogadni szándékozók lakóhelye/tartózkodási helye szerinti gyámhatóságnak. A szakszolgálat konkrét javaslatot tesz arra vonatkozóan, hogy az örökbe fogadni szándékozó milyen életkorú, milyen egészségi állapotú, illetve, hogy egy gyermek vagy testvérek örökbefogadására is alkalmas-e.

Ha az örökbe fogadni szándékozó örökbefogadásra való alkalmasságának megállapítása esetén ~~tesz javaslatot, a a~~ szakszolgálat - az örökbe fogadni szándékozó egyidejű értesítése mellett - a gyámhivatalnak megküldi

- az örökbe fogadni szándékozó kérelmét,
- az elvégzett pszichológiai vizsgálat eredményét,
- a háziorvosi igazolást az örökbefogadásra való egészségügyi alkalmasságról,
- az örökbefogadás előtti tanácsadáson való részvételt igazoló iratot,
- amennyiben az örökbe fogadni szándékozó a javaslat elkészítéséig elvégezte a felkészítő tanfolyamot, akkor a felkészítő tanfolyam eredményes elvégzését igazoló iratot,
- a környezettanulmányt,
- a jövedelmi viszonyra vonatkozó 30 napnál nem régebbi igazolást,
- az örökbefogadásra alkalmasságra vonatkozó javaslatát,
- az ügyfél nyilatkozatát a javaslat elfogadására, részben történő elfogadására vagy elutasítására, valamint a javaslat továbbítására vonatkozóan.

Ha a szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó **házaspár** örökbefogadásra való alkalmasságának megállapítására tett javaslatot, a gyámhivatal a megküldött dokumentumok, az örökbe fogadni szándékozó házaspár meghallgatása, valamint szükség szerint környezettanulmány és egyéb bizonyítékok alapján dönt. Ha a házaspár a gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatát elfogadta, és valamennyi dokumentum rendelkezésre áll, az ügyintézési határidő 15 nap.

Ha a gyermekvédelmi szakszolgálat a Ptk. 4:121. § (4) bekezdése alapján egyedül örökbe fogadni szándékozó személy örökbefogadásra való alkalmasságának megállapítására tett javaslatot, és a gyámhivatal - a gyermekvédelmi szakszolgálat által megküldött dokumentumok, az örökbe fogadni szándékozó személy és a vele egy háztartásban élő nagykorú személyek meghallgatása, valamint szükség szerint környezettanulmány, az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzék gyermekek, illetve a gyámhatósági eljárásban érintett személyek személyiségvizsgálata szakterületén szakértői tevékenységet végző, pszichológus végzettségű szakértő véleménye és egyéb bizonyítékok alapján - a gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatával egyetért, az iratokat a javaslatával együtt, a kijelölt gyámhivatal útján megküldi a családpolitikáért felelős miniszternek. A gyámhivatal a miniszter – a fentiekben felsorolt dokumentumokon alapuló - jóváhagyása esetén állapíthatja meg az örökbe fogadni szándékozó alkalmasságát.

Ha a gyámhivatal valamely megalapozott okból nem ért egyet a szakszolgálat alkalmasság megállapítására vonatkozó javaslatával, alkalmatlanságot megállapító döntést hoz, amely ellen az ügyfél közigazgatási pert kezdeményezhet.

Ha a szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó házaspár örökbefogadásra való alkalmatlanságának megállapítására tett javaslatot, a gyámhivatal a szakszolgálat által megküldött dokumentumok, az örökbe fogadni szándékozó házaspár meghallgatása, valamint szükség szerint környezettanulmány, az Országos Gyermekvédelmi Szakértői Névjegyzék gyermekek, illetve a gyámhatósági eljárásban érintett személyek személyiségvizsgálata szakterületén szakértői tevékenységet végző, pszichológus végzettségű szakértő véleménye, valamint egyéb bizonyítékok alapján dönt.

Alkalmatlanság megállapítása esetén új eljárás a határozat véglegessé válásától számított 3 éven belül nem indítható abban az esetben, ha az eljárás során az örökbe fogadni szándékozó személy a körülményei tekintetében nem a valóságnak megfelelő információkat szolgáltatott, egyéb esetben 1 éven belül nem indítható új eljárás. [Gyer. 39. § (5) bek.]

A **gyámhatóság** az alkalmassági határozatban rendelkezik arról, hogy milyen korú, egészségi állapotú és hány gyermek örökbefogadására alkalmas az örökbe fogadni szándékozó személy vagy házaspár. A határozat három évig hatályos. Az alkalmassági határozat véglegessé válását az örökbefogadási tanácsadó rögzíti a Gyermekeink védelmében elnevezésű informatikai rendszer örökbefogadási alrendszerében – ezzel megtörténik az örökbe fogadni szándékozók nyilvántartásba vétele – és erről értesíti őket.
A nyilvántartásba vétel dátuma minden esetben a kérelem benyújtásának dátuma. Az alkalmasság

megállapítását követően az örökbefogadási tanácsadó fél évente felkeresi az örökbe fogadni szándékozókat, és tájékoztatja őket kérelmük teljesülésének esélyeiről.

Amennyiben három éven belül nem kerül sor örökbefogadásra, a határozat hatálya a hatályvesztést megelőzően benyújtott kérelemre, illetve a gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatára **legfeljebb egy évvel meghosszabbítható**, feltéve, hogy azok a körülmények, amelyekre az alkalmasságot alapozták, nem változtak meg.

Ha az örökbefogadhatóvá nyilvánítás időtartamának leteltekor a gyermek örökbefogadása iránti eljárás folyamatban van, a határozat időbeli hatálya meghosszabbodik az örökbefogadási eljárás jogerős befejezéséig.

Ha a meghosszabbított hatály lejártáig sem került sor örökbefogadásra, az örökbefogadás előtti eljárást – az örökbefogadás előtti tanácsadáson és felkészítő tanfolyamon való részvétel kivételével – az örökbe fogadni szándékozó személy kérelmére meg kell ismételni.

Ha az örökbe fogadni szándékozó családi állapotában, személyi és életkörülményeiben (örökbefogadás, saját gyermek születése, házasságkötés, válás stb.), illetve az örökbefogadandó gyermekre vonatkozó elképzeléseiben változás következik be, a szakszolgálat elvégzi a változások által érintett újabb vizsgálatokat, a gyámhatóság pedig határozattal dönt **a felülvizsgálat** eredményéről. Az alkalmasságot abban az esetben is felül kell vizsgálni, ha az örökbe fogadni szándékozó a körülményei tekintetében nem a valóságnak megfelelő információkat szolgáltatott.

A 4. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Mi nem releváns az örökbefogadásra való alkalmasság megállapítására tett javaslat mellékleteként?**
   a) az elvégzett pszichológiai vizsgálat eredménye
   b) a háziorvosi igazolás az örökbefogadásra való egészségügyi alkalmasságról
   c) környezettanulmány
   d) **az örökbefogadni szándékozók szomszédjainak támogató nyilatkozata**

2. **Mely alkalmasságra vonatkozó állítás hamis az alábbiak közül?**
   a) a gyámhivatal alkalmatlanságot állapíthat meg indokolt esetben akkor is, ha a szakszolgálat javaslata az alkalmasság megállapítására vonatkozott
   b) a gyámhivatal alkalmassági határozata 3 évig hatályos
   c) az örökbefogadásra való felkészülés érdekében hasznos és indokolt az örökbefogadói tanfolyamon történő részvétel, ami a jelentkező számára költségmentesen elérhető
   d) **amennyiben az alkalmasság megállapítása után három éven belül nem kerül sor örökbefogadásra, az örökbefogadásra való alkalmasság a benyújtott kérelem ellenére nem hosszíbbatható meg**

5. A gyámhatóság, a szakszolgálat, a gondozási hely, közhasznú szervezetek szerepe az örökbefogadásban

5.1. A gyámhatóság örökbefogadással kapcsolatos feladata

Valamennyi járási gyámhatóság feladata:

- az örökbefogadás előtti eljárás során dönteni az örökbe fogadni szándékozók alkalmasságáról,
- a vér szerinti szülő hozzájáruló nyilatkozatának felvétele, ha gyermeke számára ismeretlen személy általi örökbefogadásához járul hozzá, és a szülő tájékoztatása nyilatkozata jogkövetkezményeiről,
- a gyermek nevelésbe vétele, valamint nevelésbe vételének soron kívüli felülvizsgálata során megállapítani a gyermek örökbefogadhatóságát a feltételek fennállása esetén.

Az örökbefogadási ügyben a kijelölt gyámhivatal – mely 2020.03.01-től a gyermekvédelmi és gyámügyi feladatkörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatal – feladata:

- dönt a gyermek örökbe fogadhatónak nyilvánításáról,
- felveszi, elbírálja és jóváhagyja a szülőnek azon jognyilatkozatát, amelyben hozzájárul gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához,
- dönt az örökbefogadás engedélyezéséről, az utánkövetésről, és intézkedik a titkolt terhességből született gyermek iratainak az örökbefogadó szülő részére történő kiadásáról,
- a felek közös kérelme alapján dönt az örökbefogadás felbontásáról,
- pert indíthat, illetve kezdeményezhet a gyermek örökbefogadásának felbontása iránt,
- az örökbefogadott kérelmére felvilágosítást adhat a Ptk. 4:135. § (1) bekezdése és 4:136. §-a szerinti adatokról.

A kijelölt gyámhivatal feladata, ha a szülő hozzájárul gyermeke örökbefogadásához és a gyermek örökbefogadó családba helyezhető:

- Ha a szülő gyermeke ismeretlen személy általi örökbefogadásához járult hozzá, a gyámhatóság **gyermekvédelmi gyámot**, helyettes gyermekvédelmi gyámot **rendel a gyermek számára** és a gyermeket a szakszolgálat javaslatára **ideiglenesen a leendő örökbefogadó szülőnél helyezi el**.
- Ha a szülő gyermeke ismert személy általi örökbefogadásához járult hozzá és az örökbefogadás engedélyezését a leendő örökbefogadó szülő és a gyámság alatt álló, örökbefogadandó gyermek gyámja kéri, alkalmassága esetén a gyámhatóság **a leendő örökbefogadó szülőt a gyermek családbafogadó gyámjául rendeli ki és a gyermeket nála ideiglenesen elhelyezi**. [Gyvt. 75/A. § a-b) pontja]

A gyermek nevelésbe vétele ügyében eljáró illetékes gyámhatóság **a gyermeket nevelésbe veszi**, ha a gyermek ideiglenes hatállyal nem helyezhető el a leendő örökbefogadó szülőnél, és

- a gyermek ismeretlen szülőktől származik, vagy
- a szülő gyermeke titkos örökbefogadásához járult hozzá.

Ebben az esetben a nevelésbe vétel elrendelésével egyidejűleg a gyámhatóság megállapítja, hogy a gyermek örökbefogadható, amennyiben a vér szerinti szülő a gyermek hat hetes koráig nem vonta vissza az örökbefogadáshoz hozzájáruló nyilatkozatát, valamint az ismeretlen szülőtől származó gyermek szülője a gyermek megtalálásától számított hat hétig nem jelentkezett gyermekéért.

A gyermek nevelésbe vétele során a gyámhatóságnak meg kell állapítania a gyermek örökbe fogadhatóságának tényét, ha:

- a szülők szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette vagy
- a szülők elhaláloztak,
- a gyermek ismeretlen szülőktől származik,
- a szülő gyermeke örökbefogadásához az örökbefogadó személyének és személyi adatainak ismerete nélkül tett hozzájáruló nyilatkozatot és a gyermek betöltötte hathetes életkorát,
- a szülő hozzájárult, hogy gyermekét általa ismert személy fogadja örökbe (nyílt örökbefogadáshoz járult hozzá),

A gyermek nevelésbe vétele ügyében eljáró gyámhatóság pert indít a szülő ellen szülői felügyeleti jogának megszüntetése iránt, vagy **a Ptk. 4:124. §-ában foglalt feltételek fennállása esetén hivatalból kezdeményezi a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítását**: ha a nevelésbe vett gyermek kapcsolattartásra jogosult szülője neki felróhatóan, a gyermek érdekét súlyosan sértő módon nem működik együtt a gyermekét gondozó nevelőszülővel vagy intézménnyel, a gyermekével nem tart kapcsolatot, továbbá magatartásán, életvitelén, körülményein a gyermek nevelésbe vételének megszüntetése céljából nem változtat, illetőleg, ha a szülői felügyelet megszüntetésének egyéb oka valósul meg. [Gyvt. 80. § (4) bek.]

A gyermek nevelésbe vételének felülvizsgálata

A gyámhatóság a nevelésbe vétel fenntartásának szükségességét a gyermek gondozási helyét első alkalommal meghatározó döntés véglegessé válását követő első két évben félévente felülvizsgálja, kivéve, ha a gyermek nevelésbe vétele megszüntetésének, családbafogadásának vagy örökbefogadásának előkészítése zajlik, vagy a gyermek elhelyezése, illetve a szülői felügyeleti jog megszüntetése tárgyában per van folyamatban.

A felülvizsgálat során a gyámhatóság értékeli többek között

- az **örökbe fogadhatóvá nyilvánítás iránti eljárás, illetve a szülői felügyeleti jog megszüntetése iránti perindítás szükségességét**,
- különösen kilenc év alatti gyermek esetén **a gyermek örökbefogadásának lehetőségét**,
- **örökbe fogadható gyermek esetén** – kivéve, ha az már folyamatban van – **az örökbefogadása érdekében a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által tett intézkedéseket**.

A gyámhatóság a nevelésbe vétel fenntartásának szükségességét **soron kívül hivatalból felülvizsgálja,** ha:

- a gyermek szüleinek a szülői felügyeleti jogát a bíróság megszüntette,
- a szülők elhaláloztak vagy
- a korábbi örökbefogadást felbontották.

A gyámhatóság a nevelésbe vétel felülvizsgálata eredményeként hozott határozatában **ezen esetekben megállapítja a gyermek örökbefogadhatóságának tényét**. [Gyvt. 80/A.§]

A Kormány által kijelölt gyámhatóság feladata külföldi állampolgárságú gyermek – ide nem értve a 4. § (1) bekezdésének b) pontja szerinti szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyt – ideiglenes hatályú elhelyezését követően haladéktalanul

a) értesíti az illetékes rendőr-főkapitányságot a gyermek esetleges további magyarországi tartózkodásának rendezése végett, és/vagy
b) **kezdeményezi a jogsegélykérelem iránti eljárást a gyermek gyámsága, illetve örökbefogadása érdekében,** vagy
c) értesíti az illetékes külképviseletet a gyermek állampolgársága szerinti országba történő visszajuttatása céljából.

A Kormány által kijelölt gyámhatóság a gyermek származási országának válaszát követően azonnal, illetve hivatalból félévente felülvizsgálja, és ennek eredményeképpen dönt az ideiglenes hatályú elhelyezés fenntartásáról, a gondozási hely megváltoztatásáról **vagy** – **ha azt nemzetközi szerződés**

vagy jogszabály nem zárja ki – az ideiglenes hatályú elhelyezés megszüntetésével egyidejűleg a gyermek gyámságáról, örökbefogadásáról. Gyvt. [73. § (3)-(4) bek.]

5.2. A területi gyermekvédelmi szakszolgálat feladatai

A szakszolgálat örökbefogadással kapcsolatos feladatairól a Gyvt. 62.-62/D §-a rendelkezik.

A gyermekvédelmi szakszolgáltatás feladata a gyermek titkos vagy nyílt örökbefogadásának előkészítése, a nevelésbe vett gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánításának és örökbefogadásának előkészítése, nyílt örökbefogadás esetében a vér szerinti szülő és az örökbe fogadni szándékozó személy kapcsolatfelvételének előkészítése, örökbefogadás utánkövetésének végzése.

A szakszolgálat örökbefogadással kapcsolatos **nyilvántartás vezetési feladatait az örökbefogadási tanácsadó végzi**:

- rögzíti az örökbefogadással kapcsolatos adatokat a Gyermekeink védelmében elnevezésű informatikai rendszer örökbefogadási alrendszerében a gyámhatóság határozata alapján örökbefogadhatónak nyilvánított, illetve a más okból örökbefogadható gyermekről, valamint az örökbe fogadásra alkalmassá nyilvánított személyekről.

A szakszolgálat **örökbefogadás előtti eljárással kapcsolatos feladatait az örökbefogadási tanácsadó, pszichológus végzi:**

- tájékoztatja az örökbe fogadni szándékozó személyt az örökbefogadás feltételeiről, és elvégzi alkalmassági vizsgálatát,
- gondoskodik az örökbefogadás előtti tanácsadás és örökbefogadói tanfolyam megszervezéséről.

A gyermek örökbefogadhatóvá válása érdekében a szakszolgálat**:**

- javaslatot tesz a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítására.

A titkos örökbefogadás előkészítésével kapcsolatos feladatai

Az előkészítési folyamatban **az örökbefogadási tanácsadó a folyamat esetgazdája,** aki pszichológus, a gyermekvédelmi gyám és a gondozási hely szakembereinek bevonásával koordinálja, segíti a folyamatot.

- A megyei, fővárosi gyermekvédelmi szakértői bizottság Gyvt. 82. § (5) bekezdése szerinti véleménye figyelembevételével a szakmai team kiválasztja a gyermek számára a legmegfelelőbb, érvényes alkalmassági határozattal rendelkező örökbefogadó szülőket, elsősorban házaspárt.
- A tanácsadó a pszichológus, illetve a nevelőszülői tanácsadó segítségével felkészíti a gyermeket, a gyermek gondozási helyét és az örökbe fogadni szándékozókat az örökbefogadásra.
- A szakemberek segítik a szülő-gyermek kapcsolat kialakulását, ennek érdekében a szakszolgálat javaslatot tesz a gyermek örökbefogadó családba történő kötelező gondozásba történő kihelyezésére. A kötelező gondozási idő alatt elsősorban az örökbefogadási tanácsadó, a pszichológus látogatja rendszeresen az örökbefogadó családot, a gyám és gondozási hely csak szükség esetén kapcsolódik be a folyamatba.
- A szakszolgálat a kötelező gondozás eredményessége alapján javaslatot tesz az örökbefogadás engedélyezésére.

A szakszolgálat nyílt örökbefogadás elősegítésével kapcsolatos feladatai

A szakszolgálat örökbefogadási szakemberei:

- a szociális segítőmunka keretében tanácsadást végeznek (krízistanácsadás) és segítséget nyújtanak a válsághelyzetben lévő, különösen a terhességét eltitkolni szándékozó várandós anya számára a gyermek saját családjában való nevelkedése érdekében;
- családok átmeneti otthonában biztosított ellátáshoz megszervezik a hozzájutást erre irányuló igény esetén;
- előkészítik az örökbe fogadandó gyermek és az örökbe fogadni szándékozó személy kapcsolatfelvételét akkor, ha a válsághelyzetben lévő várandós anya/vér szerinti szülő az örökbefogadás mellett dönt;
- krízistanácsadást nyújtanak annak a válsághelyzetben lévő várandós anyának/vér szerinti szülőnek és tanácsadással segítik azt az örökbe fogadni szándékozó személyt, akik együtt, úgy kérik a nyílt örökbefogadást elősegítő szolgáltatást, hogy már ismerik egymást – kivéve, ha a szakemberek az örökbefogadást kizáró ok fennállásáról szereznek tudomást, vagy arról, hogy az örökbefogadás a felek, akár más közreműködő személyek számára haszonszerzéssel jár. Erről öt napon belül írásban értesíteniük kell az örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító, valamint az örökbefogadás engedélyezésére illetékes gyámhatóságot;
- figyelemmel kísérik az örökbe fogadni szándékozó személyhez kötelező gondozásba kihelyezett gyermek beilleszkedését, ellátását, gondozását és tapasztalataikról az örökbefogadási tanácsadó írásban tájékoztatja a gyámhatóságot;
- az örökbefogadás engedélyezését követően kérelemre tanácsadást, segítséget nyújtanak a vér szerinti szülőnek és az örökbe fogadó szülőnek, valamint kérelemre elősegítik az örökbe fogadott gyermek vér szerinti szülőjével való kapcsolatfelvételét, ha a gyámhatóság a vér szerinti szülő természetes személyazonosító adatait közölte az örökbefogadott gyermekkel/felnőttel.

Az előkészítés **az örökbefogadási tanácsadó** feladata, de **a krízistanácsadást** lehetőség szerint **pszichológus végzi**.

A szakszolgálat örökbefogadás utánkövetésével kapcsolatos feladatai:

- a gyámhatóság határozata alapján az általa vagy más szakszolgálat által, illetve közhasznú szervezet által előkészített örökbefogadást – amennyiben az örökbefogadó önkéntes utánkövetést is kér - legfeljebb 5 évig utánköveti;
- a nemzetközi örökbefogadási ügyekben eljáró központi hatóság megkeresésére külföldi állampolgárságú gyermek örökbefogadását követően jelentést készít az örökbefogadás helyzetéről. (*Részletes kifejtését lásd lentebb: Utánkövetés.*)

Az utánkövetést egy örökbefogadásokkal foglalkozó pszichológus és egy örökbefogadási tanácsadó végezheti együtt.

A fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat speciális feladata a titkolt terhességgel kapcsolatos eljárásban:

- Ha a terhességét eltitkoló válsághelyzetben lévő várandós anya kérelmére a gyámhatóság a gyermek lakóhelyéül a fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat székhelyét állapította meg, a fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat feladata a gyermek számára kiállított iratok megőrzése, valamint kiadása a gyámhatóság által megjelölt törvényes képviselő számára.

Egyéb örökbefogadási szolgáltatások:

- A szakszolgálat az örökbe fogadni szándékozó személyek, az örökbefogadó családok és az örökbefogadottak számára klubot, segítő csoportot működtethet.
- A területi gyermekvédelmi szakszolgálat a vér szerinti szülő számára, annak kérelmére az örökbefogadást követően segítséget nyújt.

A gyermekvédelmi szakértői bizottság örökbefogadással kapcsolatos feladata:

- A gyermek örökbefogadásának előkészítése céljából
  - a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítási eljárása során a kijelölt gyámhivatal,
  - a gyermek örökbefogadhatósága tényének gyámhivatali megállapítását követően a területi gyermekvédelmi szakszolgálat

  megkeresésétől számított 30 napon belül összefoglaló véleményt készít a gyermek egészségi és személyiségállapotáról, az életkorához viszonyított értelmi, érzelmi és mozgásfejlettségi szintjéről.

A gyermekvédelmi gyám örökbefogadással kapcsolatos feladatai:

- Figyelemmel kíséri és segíti a gyermek és a szülő kapcsolattartását, a feltételek fennállása esetén kérelmezi a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítását.

- *A gyermek örökbefogadásának előkészítése során:*
  - beszerzi a gyermeket vizsgáló szakemberektől és szervektől a gyermek egészségi és személyiségállapotára, valamint a gyermeket gondozó személyektől, szervektől az örökbefogadható gyermek családi hátterére vonatkozó korábbi és jelenlegi szakvéleményeket, szakmai véleményeket és egyéb dokumentumokat,
  - a gyermek örökbefogadhatóságát megállapító határozat véglegessé válását követően részt vesz az örökbefogadható gyermek számára legmegfelelőbbnek látszó örökbefogadó szülő kiválasztásában,
  - részt vesz az örökbe fogadni szándékozó személy és a gyermek személyes kapcsolat felvételéről döntésben,
  - a gyermek örökbe fogadni szándékozónak történt bemutatását követően, annak kérésére további tájékoztatást ad a gyermekről,
  - részt vesz a barátkozás ütemezésének a megtervezésében,
  - a gyermekvédelmi szakszolgálat örökbefogadási tanácsadójával, pszichológusával együttműködve – a szülő-gyermek kapcsolat kialakulása érdekében – a kötelező gondozásba kihelyezést megelőzően engedélyezheti, hogy a gyermek az örökbe fogadni szándékozó szülőnél tartózkodjon, amelyről egyidejűleg értesíti a gyámhatóságot,
  - részt vesz a gyermek kötelező gondozásra kihelyezésére vonatkozó javaslat meghozatalában,
  - kérelmezi a gyermek örökbefogadásának engedélyezését.

5.3. A gondozási hely feladatai

A nevelőszülői tanácsadó:

A működtető a nevelőszülőt szakmai tanácsadással és utógondozással segíti, továbbá folyamatosan segíti és ellenőrzi a nevelési díj, az ellátmány és a családi pótlék felhasználásában, a szakmai tevékenysége ellátásában. [Gyvt. 55. § (5) bek.] A működtető ezt a tevékenységét elsősorban a nevelőszülői tanácsadó útján fejti ki, akinek a rendszeres látogatások során folyamatos feladata a nevelőszülő segítése, felkészítése a gyermek vér szerinti családjába gondozására, ha erre nincs lehetőség an-

nak folyamatos ébren tartása a nevelőszülőben, hogy következő lépésként a gyermek örökbefogadásra felkészítése, örökbefogadásában közreműködés lesz a következő, a gyermek sorsát alapvetően érintő feladata.

A nevelőszülői tanácsadó örökbefogadással kapcsolatos feladatait az NM r.100. § (2) g)-i) pontja és (3)-(3a) bekezdése határozza meg, melyek az alábbiak:

- a gyermek nevelőszülőhöz helyezését követően a nevelőszülő folyamatos felkészítése a gyermek vér szerinti családjába gondozása vagy örökbefogadó családjába gondozása kapcsolatos feladataira,
- a gyermek vér szerinti családba gondozása vagy örökbefogadó családba gondozása esetén a nevelőszülő támogatása a gyermek megfelelő felkészítésében, átgondozásában, elengedésében,
- a gyermeknek a nevelőszülő háztartásából való kikerülését követően segítség nyújtása a nevelőszülőnél tovább nevelkedő gyermekek és a nevelőszülő veszteségélményének feldolgozásához.
- a gyermek vér szerinti családba gondozása, ha erre nincs lehetőség, örökbefogadó családba gondozása érdekében folyamatos együttműködés a gyermekvédelmi gyámmal, a vér szerinti családba gondozás esetén - a család- és gyermekjóléti szolgálat, illetve központ szakembereivel és - az örökbefogadó családba gondozás esetén - a szakszolgálat munkatársaival.
- a működtető haladéktalan tájékoztatása, ha azt tapasztalja, hogy a nevelőszülő az örökbefogadást akadályozza.

A nevelőszülő az egyéni gondozási-nevelési terv alapján a saját háztartásában nyújt teljes körű ellátást az ideiglenes hatállyal elhelyezett, a nevelésbe vett gyermeknek.

Ennek érdekében különösen

a) elősegíti a gyermek testi, értelmi, érzelmi és erkölcsi fejlődését, személyisége kibontakozását,
b) **elősegíti - a működtető támogatásával - a gyermek vér szerinti családjába való visszakerülését és ennek érdekében együttműködik a családdal**, vagy **ha ez nem lehetséges, illetve ez nem áll a gyermek érdekében, örökbefogadó családnál történő elhelyezését**,
c) elősegíti a gyermek vallási vagy lelkiismereti meggyőződésének szabad megválasztását, kinyilvánítását, gyakorlását, hit- és vallásoktatásban való részvételét,
d) felkészíti a gyermeket az önálló életvezetésre, alapvető személyes ügyeinek intézésére. [Gyvt. 55. § (1) bek.]

A nevelőszülő **a gyámhatóság határozata alapján** biztosítja az általa nevelt gyermek kapcsolatát a kapcsolattartásra feljogosított szülőjével és közeli hozzátartozóival. [Gyvt. 55. § (3) bek.]
A nevelőszülő és az őt segítő szakemberek szempontjából fontos tudatosítani, hogy a kapcsolattartás alapja a gyámhatósági határozat, és csak az abban meghatározott személyek számára, a határozatban szabályozott módon támogathatja, úgy viszont támogatnia kell a szülő-gyermek kapcsolat alakulását. Ha a szülő a szabályozott formában nem tart gyermekével kapcsolatot, azt jeleznie kell a gyermek gyámjának, illetve a működtetőnek, melynek eredménye lehet a kapcsolattartás módosítása, de akár a gyermek örökbefogadhatóvá nyilvánítása is.

A nevelőszülő együttműködési kötelezettsége

A nevelőszülő együttműködik:

- a működtetőjével,
- a gyermekvédelmi gyámmal, a gyermek kapcsolattartásra jogosult szülőjével és más hozzátartozójával,
- az ellátási tevékenységét ellenőrző és a gyermek ügyében eljáró gyámhatósággal,
- a területi gyermekvédelmi szakszolgálattal és
- a gyermek számára ellátást, szolgáltatást nyújtó intézményekkel, különösen az egészségügyi szolgáltatókkal és köznevelési intézményekkel. [Gyvt. 66/C. § (1) bek.]

A gyermekotthon:

- együttműködik a gyámhatóság határozata alapján kirendelt gyermekvédelmi gyámmal, helyettes gyermekvédelmi gyámmal, elősegíti a gyámi feladatok ellátását, az otthont nyújtó ellátás rendszeres felülvizsgálatának előkészítését, és ennek megfelelően,
- elősegíti a gyermek és családja kapcsolattartását, a gyermek családjába történő visszatérését, ennek érdekében együttműködik a családdal, a család- és gyermekjóléti központtal, a szakszolgálattal, valamint a gyámhivatallal,
- rendszeresen tájékoztatja a gyámhivatalt a gyermek és a szülő kapcsolattartásáról a gyermek örökbefogadhatónak nyilvánítása érdekében [NMr. 109. § (5) c) pont].

5.4. A közhasznú szervezet nyílt örökbefogadást elősegítő tevékenysége

Közhasznú szervezet kizárólag nyílt örökbefogadás előkészítésében vehet részt. Titkos örökbefogadást csak és kizárólag a szakszolgálat közvetíthet. Nyílt örökbefogadás előkészítésében az a közhasznú szervezet működhet közre, amely erre működési engedéllyel rendelkezik. A nyílt örökbefogadást elősegítő tevékenységbe tartozó szolgáltatások megegyeznek a szakszolgálat által nyújtott szolgáltatásokkal. A közhasznú szervezet a szakszolgálattal együttműködve végzi a nyílt örökbefogadást elősegítő tevékenységét.

Korlátozások a közhasznú szervetek tevékenységével kapcsolatban:

- A közhasznú szervezet szolgáltatása kizárólag Magyarországon élő, magyar állampolgárságú vér szerinti szülő és örökbe fogadni szándékozó személy közötti kapcsolat létrehozására irányulhat.
- A közhasznú szervezet szolgáltatása nem terjedhet ki gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő nevelésbe vett gyermek örökbefogadásának elősegítésére.
- A közhasznú szervezet szolgáltatása során az örökbe fogadható gyermek vagy az örökbe fogadni szándékozó személy személyazonosító adataik, képmását hirdetés útján nem teheti közzé.
- A közhasznú szervezet szolgáltatása nem terjedhet ki az örökbefogadás engedélyezése és felbontása iránti eljárásban való közreműködésre, kivéve a tanúként való közreműködést.
- A szolgáltatás körében olyan tevékenység nem végezhető, amely sérti a gyermeki jogokat, illetve a gyermekvédelem jogszabályban meghatározott céljaival összeegyeztethetetlen.
- A közhasznú szervezet szolgáltatásában nem vehet részt gyermekjóléti alapellátást nyújtó személy, gyermekjóléti alapellátást vagy gyermekvédelmi szakellátást nyújtó intézménynél foglalkoztatott személy, gyámhatóságnál kormányzati szolgálati jogviszonyban foglalkoztatott személy.

A közhasznú szervezet az örökbe fogadó szülő, az örökbe fogadott gyermek vagy a vér szerinti szülő számára, kérelmükre örökbefogadás utáni segítséget nyújtó szolgáltatásokat biztosíthat, elősegítheti az ellátásokhoz való hozzájutást.
A közhasznú szervezet az örökbe fogadni szándékozó személyek, az örökbefogadó családok és az örökbefogadottak számára klubot, segítő csoportot működtethet.

A közhasznú szervezet örökbefogadást utánkövető tevékenysége:

Az örökbefogadás utánkövetésére működési engedéllyel rendelkező közhasznú szervezet az örökbefogadó szülő kérelmére, a gyámhatóság örökbefogadást engedélyező határozatában foglaltak szerint:

- az általa előkészített és végleges döntéssel lezárult örökbefogadást követően utánkövetést végez és
- a más közhasznú szervezet vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által előkészített, végleges döntéssel lezárult örökbefogadást követően utánkövetést végezhet.

A közhasznú szervezet örökbefogadás utánkövetésével kapcsolatos feladatai megegyeznek a szakszolgálat utánkövetési feladataival.

A közhasznú szervezet számára korlátozás:

- az örökbefogadás utánkövetése körébe tartozó szolgáltatást kizárólag Magyarországon élő, magyar állampolgárságú örökbe fogadó szülő és örökbe fogadott gyermek számára nyújthat.

A közhasznú szervezet az örökbefogadás utánkövetése körébe tartozó szolgáltatásért a szolgáltatás igénybe vevőjétől szolgáltatási díjat nem kérhet, más költségek viselésére a szolgáltatás igénybe vevőjét nem kötelezheti és tőle díjazást nem fogadhat el.

A közhasznú szervezet az örökbefogadás utánkövetését a nyílt örökbefogadást elősegítő tevékenysége mellett vagy önálló szolgáltatásként is nyújthatja.

Az 5. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Kinek nincs feladata az örökbefogadásban?**
   a) a gyermekvédelmi gyámnak
   b) **a vérszerinti szülő családgondozójának**
   c) a nevelőszülőnek
   d) a területi gyermekvédelmi szakszolgálat pszichológusának

2. **Mely esetben vehet részt az örökbefogadás előkészítésében közhasznú szervezet?**
   a) **nyílt belföldi örökbefogadás esetén**
   b) titkos örökbefogadás esetén, a szakszolgálat közreműködésével
   c) gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő nevelésbe vett gyermek örökbefogadásakor
   d) a szülő vagy az örökbefogadó személy külföldi államporságának esetén

6. Nyílt – titkos örökbefogadás

Nyílt örökbefogadás	Titkos örökbefogadás
A vér szerinti szülő meghatározott, általa ismert örökbefogadó tekintetében járul hozzá az örökbefogadáshoz.	A vér szerinti szülő olyan módon járul hozzá gyermeke örökbefogadásához, hogy az örökbefogadó személyét és személyi adatait nem ismeri. Titkos továbbá az örökbefogadás, ha - a szülői felügyeletet bíróság jogerősen megszüntette, - a gyámhatóság a gyermekét örökbefogadhatónak nyilvánította; - aki nem kiskorúság miatt cselekvőképtelen; - aki ismeretlen szülőktől származik, - akinek örökbefogadását felbontották és a gyámhatóság megállapította örökbefogadhatóságát.
A szülő hozzájáruló nyilatkozatát csak a gyermek megszületését követően teheti meg a gyermeket örökbe fogadni szándékozókkal, valamint a gyermek gyámjával együtt, ha nem ő a gyermek gyámja.	A szülő örökbefogadáshoz hozzájárulását a gyermek születését megelőzően is megteheti.
Melyik gyámhatóságnál tehető meg az örökbefogadáshoz hozzájárulás?	
A szülő nyilatkozatát csak a lakóhelye szerint kijelölt gyámhivatalnál, titkolt terhesség esetében a szülés helye szerinti gyámhatóságnál teheti meg.	A szülő örökbefogadáshoz hozzájárulását bármelyik járási gyámhatóságnál megteheti.
Örökbefogadás előtti krízistanácsadás	
Kötelező minden esetben.	Nincs kötelezően előírva.
A hozzájárulás visszavonhatósága	
Közös szabály: a szülő mindkét esetben visszavonhatja a hozzájáruló nyilatkozatát a gyermek 6 hetes koráig annak érdekében, hogy a gyermeket ő maga vagy hozzátartozója nevelje.	
Ki készíti elő az örökbefogadást	
Közvetítő szervezet: a nyílt örökbefogadást elősegítő közhasznú szervezet vagy a szakszolgálat lehet.	Kizárólag a szakszolgálat készítheti elő a gyermek örökbefogadását.
Öröklés	
Az örökbefogadott az örökbefogadó szülő és annak rokonai után az örökbefogadó szülő vér szerinti leszármazójaként örököl, kivéve, ha az örökbefogadás az örökbefogadott egyeneságbeli felmenő rokona, testvére vagy egyeneságbeli felmenő rokonának más leszármazója által történt, akkor az örökbefogadás nem érinti az örökbefogadott törvényes öröklési jogát vér szerinti rokonai után.	Az örökbefogadott az örökbefogadó szülő és annak rokonai után az örökbefogadó szülő vér szerinti leszármazójaként örököl.

2. sz. táblázat: Nyílt- és titkos örökbefogadás (Forrás: saját szerkesztés)

A 6. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Melyik állítás nem a titkos örökbefogadás jellemzője?**
   a) a szülő a gyermek hathetes koráig visszavonhatja az örökbeadásra vonatkozó nyilatkozatát
   b) a szülő örökbefogadáshoz hozzájárulását bármelyik járási gyámhatóságnál megteheti
   c) közhasznú szervezet is előkészítheti
   d) a krízistanácsadás nem kötelező

2. **Melyik nyílt örökbefogadással kapcsolatos állítás hamis?**
   a) a vér szerinti szülő ismeri az örökbefogadó felet
   b) a nyílt örökbefogadást a szakszolgálat és közhasznú szervezet is előkészítheti
   c) a nyílt örökbefogadás előtti krízistanácsadás minden esetben kötelező
   d) **a szülő csak a nyílt örökbefogadás esetben vonhatja vissza hozzájáruló nyilatkozatát a gyermek 6 hetes koráig**

7. Újszülöttek örökbefogadása

Titkos örökbefogadás nem szakellátásban nevelkedő gyermekek esetében:

Ha a szülő úgy járul hozzá nem gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermeke örökbefogadásához, hogy az örökbefogadók személyét és személyes adatait nem ismeri, tipikusan újszülött gyermekek örökbefogadásáról beszélhetünk (évente **60-90** gyermek esetében fordul elő), továbbá többnyire inkubátorban elhelyezett, ismeretlen szülőktől származó gyermekek (évente 3-5 gyermek) is ebbe a csoportba sorolhatók.

A **gyermek hathetes koráig a szülők visszavonhatják hozzájáruló nyilatkozatukat**, illetve az **inkubátorba helyezett gyermek szülője** is jelentkezhet gyermekéért a gyermek megtalálásától számított hat héten belül.

A gyermeket a szülők örökbefogadáshoz hozzájárulását – vagy megtalálását – követő néhány napon belül a kórházból közvetlenül olyan leendő örökbefogadó családba helyezi a gyámhatóság, akik vállalják azt a kockázatot, hogy a vér szerinti szülők visszavonhatják örökbefogadáshoz hozzájáruló nyilatkozatukat a gyermek hathetes kora előtt. A gyermekek örökbefogadását **a szakszolgálatok** készítik elő, a nyilvántartásukba felvett a jelentkezési sorrend szerint soron következő örökbefogadók megkeresésével.

Újszülöttek nyílt örökbefogadása:

Az örökbefogadás előkészítését többnyire a nyílt örökbefogadásokban közreműködő, működési engedéllyel rendelkező **közhasznú szervezetek** vagy a **szakszolgálatok** végzik, ha a felek a közreműködésük nélkül ismerik meg egymást, akkor kötelező számukra valamelyik szervezet utólagos közreműködését (ebben az esetben ez elsősorban tanácsadást jelent) igénybe venni. A közhasznú szervezettel megállapodást köt a szolgáltatás nyújtására a vér szerinti szülő(k) és az örökbefogadó házaspár/ szülő is.

A válsághelyzetben lévő várandós anyát/szülőt a közreműködő szervezetek **elsősorban abban segítik, hogy gyermeke nevelését vállalni tudja**, a lehetséges támogatásokról tájékoztatják, illetve erre irányuló igény esetén megszervezik családok átmeneti otthonában történő elhelyezését. Amennyiben a válsághelyzetben lévő várandós anya/szülő gyermeke nyílt örökbefogadása mellett dönt, a közhasznú szervezet előkészíti a várandós anya/szülő (k) és az örökbe fogadni szándékozók kapcsolatfelvételét.

Ha a kapcsolatfelvételt követően a felek megállapodnak, az örökbefogadási eljárás megindításában, akkor az anya lakóhelye szerinti kijelölt gyámhivatalnál, titkolt terhesség esetén a szülés helye szerinti kijelölt gyámhivatalnál kérheti az örökbefogadási eljárás megindítását. A terhesség akkor titkolt, ha válsághelyzetben lévő várandós anya úgy nyilatkozik, hogy szűkebb vagy tágabb környezete előtt titkolja terhességét, vagyis teljes mértékben az anya nyilatkozata alapozza meg, egyéb kritériuma nincsen.

A gyermek hathetes koráig a szülő ebben az esetben is visszavonhatja hozzájáruló nyilatkozatát abból a célból, hogy gyermekét ő maga vagy hozzátartozója nevelhesse.

Az örökbefogadáshoz hozzájárulás visszavonásának lehetősége a gyermek hat hetes koráig

A szülő, ha a gyermek örökbefogadásának engedélyezése iránt

- eljárás van folyamatban, **a gyermek örökbefogadása ügyében eljáró gyámhatóság előtt**, vagy
- **annál a gyámhatóságnál, ahol az örökbefogadáshoz való hozzájáruló nyilatkozatát tette**,

személyesen nyilatkozhat arról, hogy az örökbefogadáshoz tett hozzájáruló nyilatkozatát visszavonja, mert a gyermeket **saját maga vagy a gyermek más hozzátartozója kívánja nevelni**, feltéve, hogy a gyermek születésétől számított **hat hét még nem telt el**.

A gyámhatóság a szülő nyilatkozata alapján **haladéktalanul**

- megkeresi a gyermek nevelését vállaló **szülő vagy más hozzátartozó tartózkodási helye szerinti család- és gyermekjóléti szolgálatot, védőnőt, szükség esetén más szervet vagy személyt**, hogy tájékozódjon a gyermek nevelésének körülményeiről és a szülőnek vagy más hozzátartozónak a gyermek nevelésére irányuló vállalásának megalapozottságáról,
- **környezettanulmányt készít vagy szerez be** a gyermek nevelését vállaló szülő vagy más hozzátartozó tartózkodási helyéről, és
- **meghallgathatja tanúként az örökbefogadás előkészítésében közreműködő**, örökbefogadást elősegítő közhasznú **szervezet** vagy gyermekvédelmi szakszolgálat **szakemberét**. [Gyer. 44/B. §]

A megkeresett *család- és gyermekjóléti szolgálat, védőnő, szükség esetén más szerv vagy személy* a megkeresésnek a gyermek érdekében köteles **soron kívül** eleget tenni.

- Ha a gyermek nevelése a szülőnél vagy más hozzátartozónál **megfelelően biztosított**, a gyámhatóság szükség esetén **felhívja az örökbe fogadni szándékozó személyt, hogy adja ki a gyermeket az általa meghatározott személynek**. A gyámhatóság a szülő kérelmére az átadás helyét és időpontját is meghatározza.

- Ha a gyermek nevelése a szülőnél vagy más hozzátartozónál **nem biztosított**, **vagy annak vizsgálata még folyamatban van**, a **gyámhatóság indokolt esetben a gyermekvédelmi gondoskodás más formáját választja**, és felhívja az örökbe fogadni szándékozó szülőt, hogy a gyermeket adja ki az általa meghatározott személynek.

- Ha a szülő a hozzájáruló nyilatkozatát nem azért kívánja visszavonni, hogy a gyermeket saját maga vagy a gyermek más hozzátartozója nevelje, **hanem más célból, így különösen, hogy más örökbe fogadni szándékozó személy általi örökbefogadást tegyen lehetővé**, a gyámhatóság tájékoztatja arról, hogy az örökbefogadáshoz tett hozzájáruló nyilatkozata visszavonásának nincs helye. A gyámhatóság ebben az esetben **az örökbefogadást a feltételek fennállása esetén a gyermek érdekében engedélyezi**.

A 7. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Melyik szerv előtt nyilatkozhat a vérszerinti szülő az örökbe adásra tett hozzájáruló nyilatkozat visszavonásáról?**
   a) család- és gyermekjóléti központ
   b) védőnői szolgálat
   c) gyámhatóság
   d) közhasznú szervezet

2. **Milyen esetben nem vonhatja vissza a szülő az örökbefogadási hozzájáruló nyilatkozatát?**
   a) a gyermek még nem töltötte be a hathetes életkort
   b) a visszavonás oka, hogy a gyermeket saját maga vagy a gyermek más hozzátartozója nevelje
   c) az örökbefogadásának engedélyezése iránti eljárás folyamatban van
   a) **a visszavonás oka az örökbe fogadni szándékozó személy megváltoztatása**

8. Az engedélyezés szabályozása

Az örökbefogadások előkészítése és engedélyezése iránti eljárás szakellátásban nevelkedő gyermek esetében

A gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermek esetében a gyámhatóság határozata alapján – mely a gyermek örökbefogadhatóságáról rendelkezik – a területi gyermekvédelmi szakszolgálat készíti elő az örökbefogadást. Kiválasztja a gyermek számára legmegfelelőbbnek tűnő örökbefogadó szülőket (a jelentkezési sorrend figyelembevételével szakmai team végzi), megszervezi a gyermek bemutatását a kiválasztott örökbe fogadni szándékozóknak, előkészíti, koordinálja és segíti az örökbe fogadni szándékozók és a gyermek barátkozását, javaslatot tesz a gyermek kötelező gondozási időre kihelyezésére a leendő örökbefogadó családba.

A gyámhatóság az örökbefogadás engedélyezéséről a kérelem – mely az örökbe fogadni szándékozók és a gyermek törvényes képviselője, ebben az esetben gyermekvédelmi gyámja egyező kérelme – benyújtását követő naptól számított 60 napon belül dönt, kivéve, ha az elrendelt kötelező gondozási idő az egy hónapot meghaladja (Gyvt. 128/B. §). Ez utóbbi esetben a gondozási idő lejártát követő huszonegy napon belül kell a döntést meghoznia. Házastárs, rokon, továbbá nevelőszülő általi örökbefogadás esetében az örökbefogadásra való alkalmasságot az engedélyezési eljárás során állapítja meg a gyámhatóság.

A **kötelező gondozási idő (minimum egy hónap)** alatt a gyermek az örökbefogadók családjában nevelkedik, tartásáról az örökbefogadók kötelesek gondoskodni. A gyermek beilleszkedését a szakszolgálat figyelemmel kíséri és segíti, a gondozási idő letelte után véleményét megküldi a gyámhatóságnak.

A gondozási idő letelte után a gyámhatóság meghallgatja az örökbefogadókat arra vonatkozóan, hogy fenntartják-e örökbefogadási kérelmüket és megismeri a kötelező gondozási idő tapasztalatait

Az örökbefogadást a gyámhatóság akkor engedélyezheti, ha az a gyermek érdekében áll, nem sért közérdeket, és nem jár a felek, vagy az eljárásban közreműködők számára anyagi haszonszerzéssel.

A 8. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Milyen időtartamú a kötelező gondozásba kihelyezés?**
   a) 60 nap
   b) **legalább egy hónap**
   c) hátom hónap
   d) legfejlebb harminc nap

2. **Mely állítás nem jellemzi az örökbefogadás engedélyezését?**
   a) az örökbefogadás engedélyezéséről a gyámhatóság dönt
   b) a döntés alapesetben a kérelem benyújtásától számított 60 napon belül születik.
   c) **rokon általi örökbefogadás esetében döntés a kérelem benyújtásától számított 30 napon belül születik**
   d) a gondozási idő meghaladhatja az egy hónapot.

9. Az örökbefogadás jogkövetkezményei

Az örökbefogadás joghatásai:

- Ptk. 4:132. § A gyermek biztonsága szempontjából alapvető joghatás, hogy **az örökbefogadott gyermek** az örökbefogadó és annak rokonai tekintetében **az örökbefogadó gyermekének jogállásába lép**. Az örökbefogadás kihat az örökbefogadott leszármazóira.
- Ptk. 4:133. § Az örökbefogadással vér szerinti **szülői felügyeleti és rokontartási jogok és kötelezettségek megszűnnek**, kivéve, ha az egyik házastárs a másik házastárs gyermekét fogadta örökbe.

A kapcsolattartási jogra vonatkozó kivételek [Ptk. 4:133. §]:

- Ha az egyik házastárs a másik házastárs gyermekét fogadja örökbe, és az a házasság, amelyből a gyermek származik, a házastárs halála folytán szűnt meg, a meghalt házastárs rokonainak kapcsolattartási jogát az örökbefogadás nem érinti.
- Ha mindkét szülő halála folytán a gyermeket az egyik szülő rokona fogadja örökbe, a másik szülő rokonainak kapcsolattartási jogát az örökbefogadás nem érinti.
- Kivételesen indokolt esetben a gyámhatóság nyílt örökbefogadás esetén azt a vér szerinti szülőt is feljogosíthatja a kapcsolattartásra, aki hozzájárult gyermekének a másik szülő házastársa által történő örökbefogadásához.

Az örökbefogadott neve:

Az örökbefogadott gyermek az örökbefogadó születési vagy házasságkötéssel szerzett családi nevét viseli, ugyanazon örökbefogadó által örökbefogadott több gyermek azonos családi nevet viselhet.

A gyámhatóság kivételesen megengedheti, hogy az örökbefogadott megtarthassa addigi családi nevét. Az örökbefogadott gyermek utónevének megtartását indokolja, hogy a név mélyen az ember identitásának, önazonosságának jelzése, a névhez való jog, személyiségi alapjog. Ennek a jognak a korlátozása az utónév megváltoztatása, ezért a gyámhatóság csak **kivételesen indokolt esetben engedélyezheti azt örökbefogadott esetében.** Amennyiben erre sor kerül, az utónevet az örökbefogadók határozzák meg.

Az örökbefogadott öröklése

Az örökbefogadott - az örökbefogadás fennállása alatt - az örökbefogadó szülő és annak rokonai után az örökbefogadó szülő vér szerinti leszármazójaként örököl.

Az örökbefogadás nem érinti az örökbefogadott törvényes öröklési jogát vér szerinti rokonai után, ha az örökbefogadás az örökbefogadott egyeneságbeli felmenő rokona, testvére vagy egyeneságbeli felmenő rokonának más leszármazója által történt.

Öröklés az örökbefogadott után

Az örökbefogadott után első sorban leszármazói és házastársa, leszármazó hiányában házastársa és örökbe fogadó szülője, leszármazó és házastárs hiányában az örökbefogadó szülő és annak rokonai örökölnek a törvényes öröklés szabályai szerint. Az örökbefogadó szülő és annak rokonai akkor örökölnek, ha az örökbefogadás az öröklés megnyílásáig fennállt.

Ha az örökbefogadott után az előző bekezdésben meghatározott személyek nem örökölnek, törvényes örökösök az örökbefogadott vér szerinti rokonai a törvényes öröklés szabályai szerint, feltéve,

hogy az örökbefogadás az örökbefogadott egyeneságbeli felmenő rokona, testvére vagy egyeneságbeli felmenő rokonának más leszármazója által történt.

Az örökbefogadás jogi következményei:

- Az örökbefogadott gyermek a vér szerinti gyermek családi jogállásába kerül, az örökbefogadók valamennyi rokonának (egyenes-, oldalági) rokonává válik, és majdani leszármazói is.
- Az örökbefogadás tartási jogokat és kötelezettségeket keletkeztet (ugyanazok, mint vér szerinti gyermeknél).
- Az örökbefogadók családi nevét viseli, kivételes esetben engedélyezheti a gyámhatóság korábbi nevének megtartását, ha az a gyermek érdekében áll.
- Vér szerinti szülőkként az örökbefogadókat jegyzik be az anyakönyvbe. Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárásban a gyámhatóság tájékoztatja az örökbefogadó szülőt, hogy az örökbefogadás következtében a gyermek vér szerinti szülőjeként anyakönyvezik. Ennek ismeretében a titkos örökbefogadás kivételével az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás során az örökbefogadó szülők, illetve 14. életévét betöltött gyermek örökbefogadása esetén az örökbefogadó szülők és a gyermek együttesen nyilatkozatban kérhetik a vér szerinti szülők születési családi és utónevének az anyakönyvben való feltüntetését. [Gyvt. 128/A. § (1) bek.]
- Szociális juttatások ugyanúgy megilletik az örökbefogadót, mintha a gyermek vér szerinti gyermeke lenne.
- A vér szerinti szülő tartási kötelezettsége és szülői felügyeleti joga megszűnik.
- 2020. január 1-jétől az örökbefogadó szülőt – amennyiben a szükséges biztosítási idővel rendelkezik – 2 év feletti gyermek örökbefogadása esetén megilleti az örökbefogadói díj, mely a gyermek gondozásába kihelyezésétől számított 168 napig jár és mértéke megegyezik a GYED összegével. Az az örökbefogadó, aki nem rendelkezik a szükséges biztosítási idővel, továbbra is igényelheti az örökbefogadói GYES-t, függetlenül az örökbefogadott gyermek életkorától. Az örökbefogadó szülőket 2020. január 1-jétől megilleti az egyszeri anyasági támogatás is.

A 9. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Mi nem jogi következménye az örökbefogadásnak?**
   a) tartási jogokat és kötelezettségeket keletkeztet az örökbefogadóval
   b) az örökbe fogadott gyermek az örökbefogadónak családnevét viseli, eltérő kérelem kivételével.
   c) az örökbe fogadott gyermek az örökbefogadók rokonságával rokoni viszonyba kerül
   d) **a vérszerinti szülő tartási joga és kötelezettsége is megmarad**

2. **Mely állítás nem jellemzi az örökbefogadást?**
   a) az örökbefogadott az örökbefogadó vér szerinti leszármazójaként örököl
   b) az örökbefogadás kihat az örökbefogadott leszármazóira
   c) **az örökbefogadót minden esetben örökbefogadói díj illeti meg**
   d) az örökbefogadót minden esetben egyszeri anyasági támogatás illeti meg

10. Kötelező – önkéntes utánkövetés

Az örökbefogadás utánkövetése

Az új Polgári Törvénykönyv 2014. március 15-én bevezette az örökbefogadás utánkövetését, miszerint az örökbefogadást követően a gyermek helyzetét, életkörülményeinek alakulását az utánkövetésre működési engedéllyel rendelkező közhasznú szervezet vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat az örökbefogadást engedélyező határozat véglegessé válásától számított **legfeljebb öt évig figyelemmel** kíséri és segíti [Ptk. 4: 131. § (2) bek.].

A Gyvt. 62/C.§ (3) bekezdése alapján az örökbefogadás utánkövetésére első alkalommal az örökbefogadás engedélyezésének véglegessé válását követő hat hónapon belül; azt követően pedig – a rokoni, házastársi örökbefogadás kivételével – az örökbefogadás engedélyezésének véglegessé válását követő másfél év múlva, összesen tehát kétszer kerül sor. Az örökbefogadó szülő kérelmére a közhasznú szervezet vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat további három és fél évig biztosítja az örökbefogadás utánkövetését.
Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás során, a kérelmük benyújtásakor az örökbefogadók választják az utánkövetést végző szervezetet, melyről a gyámhatóság az örökbefogadást engedélyező határozatában rendelkezik. Az utánkövetés célja a gyermek örökbefogadó családjába és új környezetébe történő beilleszkedésének figyelemmel kísérése, és a gyermek örökbefogadó családjában történő nevelésének személyes tanácsadással történő segítése.

Az utánkövetést végző szervezet személyes tanácsadással segíti

a) a gyermek családjába történő beilleszkedését, a családdá válás folyamatát,
b) az örökbefogadással kapcsolatos kommunikációt,
c) a gyermek identitásának egészséges fejlődését,
d) a gyermek óvodai, iskolai beilleszkedését, illetve a beilleszkedés során a problémák megelőzését vagy az esetlegesen felmerült problémák megoldását.

Az örökbefogadás utánkövetésének bevezetése lehetőséget teremt az örökbefogadással létrejött, kibővült család sajátos problémáinak, esetleges nehézségeinek kezelésére, segíthet az örökbefogadás felbontásának megelőzésében. Az örökbefogadók az utánkövetés teljes időtartama alatt bármikor fordulhatnak az őket segítő szakemberekhez problémáikkal, a kötelező időtartamon túl is van lehetőség önkéntes utánkövetésre.

Mind az örökbefogadás utánkövetését végző közhasznú szervezetek, mind a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok tapasztalatai azt mutatják, hogy az örökbefogadók számára pozitív a tanácsadás lehetősége, többen igényelnek a kötelező utánkövetésen felüli alkalmakat.

Örökbefogadás utánkövetését végző közhasznú szervezetek:

A közhasznú szervezet olyan típusú örökbefogadás utánkövetését vállalhatja, melyre működési engedéllyel rendelkezik. A működési engedély kiterjedhet a nyílt örökbefogadások utánkövetésére, vagy a nyílt és titkos örökbefogadások utánkövetésére is. A közhasznú szervezet (az örökbefogadó szülő kérelmére) a gyámhatóság határozatában foglaltak szerint:

a) az általa előkészített és véglegessé vált örökbefogadást követően utánkövetést végez, és
b) a más közhasznú szervezet vagy a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által előkészített, véglegessé vált örökbefogadást követően utánkövetést végezhet. Ebben az esetben dönthet úgy, hogy nem vállalja az utánkövetést.

Jelenleg örökbefogadás utánkövetésére működési engedéllyel rendelkező közhasznú szervezetek:

a) Ágacska Alapítvány az Örökbefogadásért és a Családokért
b) Fészek az Örökbefogadókért és Örökbefogadottakért Alapítvány
c) Gólyahír Egyesület

A szakszolgálat, illetve a közhasznú szervezet az utánkövetés megtörténtéről, illetve annak tapasztalatairól annak megtörténtét követő 15 napon belül jelentést küld az illetékes gyámhatóságnak.

Az utánkövetés hatékonyságát meghatározza, hogy kik és milyen feltételek mellett végzik ezt a tevékenységet. Elengedhetetlen, hogy az örökbefogadások területén jártas szakember (a továbbiakban: tanácsadó) lássa el ezt a feladatot, akinek legalább három év gyakorlata van ezen a területen és az örökbefogadás utánkövetéséhez az előírt tanfolyamot eredménnyel elvégezte.

Amennyiben közhasznú szervet munkatársai végzik az utánkövetést, a szervezetnek működési engedéllyel kell rendelkeznie erre a tevékenységre. Az utánkövetést végző két tanácsadó egyike pszichológus vagy mentálhigiénés szakember. A hatékony munkavégzés érdekében az utánkövetést két tanácsadó együttesen végzi. Azokban az esetekben, ahol a két tanácsadási alkalom nem tudja megoldani a család problémáját, mindenképpen szükséges további segítségnyújtás megajánlása, szükség esetén külső szaksegítség igénybevételének felajánlása a család számára.

A tanácsadás helyszíne lehet a család lakóhelye, vagy az utánkövetést végző szervezet megfelelő helyiségei, amelyek a család és a gyermek vizsgálatára alkalmasak. Optimális esetben az első utánkövetési alkalom helyszíne a család otthona, a második alkalom a szervezet helyisége. A lehető legtöbb benyomást így szerezhetik a tanácsadók a családról és annak működéséről. A választás lehetősége az örökbefogadó szülőt illeti meg.

A 10. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Hány alkalommal történik utánkövetés?**
   a) hét
   b) egy
   c) a gyermek identitásának egészséges fejlődésének elősegítésében
   d) legalább kettő

2. **Melyik állítás hamis az utánkövetést illetően?**
   a) Az új Polgári Törvénykönyv 2014. március 15-én vezette be az utánkövetést
   b) utánkövetést a területi szakszolgálat és a közhasznú szervezetek végezhetnek
   c) közhasznú szervezet csak titkos örökbefogadások utánkövetését végezheti
   d) az utánkövetést végző szerv tapasztalatairól jelentést küld az illetékes gyámhatóságnak.

11. A gyermek származás megismeréséhez való joga

Az örökbefogadott gyermek, illetve felnőtt származási megismeréséhez fűződő joga 2013. január 1-jétől bővült lényegesen, ezt megelőzően kizárólag vér szerinti szüleiről kaphatott tájékoztatást. A hatályos szabályozás szerint az örökbefogadott minden esetben tájékoztatást kaphat arról, hogy örökbefogadták-e, él-e vér szerinti szülője és vannak-e testvérei. A vér szerinti szülő hozzájárulása esetén tájékoztatást kaphat annak adatairól, a testvér hozzájárulása esetén annak adatairól. A testvér adatairól tájékoztatás független a vér szerinti szülőről való tájékoztatástól, vagyis a vér szerinti szülő hozzájárulása nem szükséges (kivéve, ha a kiskorú testvérnek ő a törvényes képviselője).

Az örökbefogadott gyermek tájékoztatást kaphat továbbá a vér szerinti szülőnek az örökbefogadott egészsége szempontjából jelentős egészségügyi adatairól akkor is, ha a szülő ahhoz nem járult hozzá, vagy nem él.

A 14. életévét betöltött gyermek törvényes képviselője hozzájárulása nélkül is előterjesztheti a kérelmét, azonban a gyermek törvényes képviselőjét a gyámhatóságnak az eljárás során meg kell hallgatnia.

A vér szerinti szülő, a testvér természetes személyazonosító adatai az örökbefogadottal nem közölhetők, ha

- a vér szerinti szülő, a testvér, az örökbefogadó vagy más törvényes képviselő meghallgatása ismeretlen helyen való távollét vagy elháríthatatlan akadály miatt nem volt lehetséges;
- a vér szerinti szülő, a testvér úgy nyilatkozik, hogy a természetes személyazonosító adatai nem közölhetők; vagy
- a kiskorú gyermek érdekeivel ellentétben áll, így különösen, ha a vér szerinti szülő felügyeleti jogát a bíróság azért szüntette meg, mert a szülő felróható magatartásával gyermeke javát, különösen testi jólétét, értelmi vagy erkölcsi fejlődését súlyosan sértette vagy veszélyeztette.

A gyámhatóság a származás megismerésére vonatkozó tájékoztatást személyes meghallgatás keretében adja meg, amelyet jegyzőkönyvben rögzít. Ha az ügyfél számára aránytalan nehézséggel járna a személyes megjelenés, kérelmére a gyámhatóság írásban ad tájékoztatást, a származás megismerésére irányuló kérelmet azonban mindig személyesen kell benyújtani.

A 11. fejezet önellenőrző kérdései

1. **Melyik esetben nem közölhetőek a vér szerinti szülő, testvér adatai?**
   a) az örökbefogadó nem járul hozzá, hogy közöljék
   b) az örökbefogadó nem kéri, hogy közöljék
   c) **a vérszerinti szülő, testvér nem járul hozzá, hogy közöljék**
   d) a vérszerinti szülő nem járul hozzá a vérszerinti testvér adatainak közléshez

2. **Mi nem jellemzi az örökbefogadott származási megismeréséhez fűződő jogát?**
   a) a származási megismeréséhez fűződő jog 2013. január 1-jétől lényegesen bővült
   b) **a származási megismeréséhez fűződő jog 2013. január 1-jétől korlátozódott**
   c) 2013. január 1-jétől az örökbefogadott minden esetben tájékoztatást kaphat arról, hogy örökbefogadták-e.
   d) 2013. január 1-jétől az örökbefogadott minden esetben tájékoztatást kaphat arról, hogy él-e vér szerinti szülője és vannak-e testvérei

Felhasznált irodalom

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700031.tv) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300005.tv) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99700149.kor) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0600331.kor) utolsó letöltés: 2021.03.19.

Az örökbefogadást elősegítő és az örökbefogadás utánkövetését végző közhasznú szervezetek tevékenységéről és működésük engedélyezéséről szóló 72/2014. (III. 13.) Korm. rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400072.kor) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99800015.nm) utolsó letöltés: 2021.03.19.

A helyettes szülők, a nevelőszülők, a családi napközit működtetők képzésének szakmai és vizsgakövetelményeiről, valamint az örökbefogadás előtti tanácsadásról és felkészítő tanfolyamról szóló 29/2003. (V. 20.) ESzCsM rendelet (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0300029.esc) utolsó letöltés: 2021.03.19.

Ajánlott magyar nyelvű irodalom

A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99100064.tv) utolsó letöltés: 2021.02.24.

Andrási Júlia – Ittzés Gábor 2015. Sikertelen örökbefogadások - Arányok és okok szakirodalmi adatok alapján, Kapocs 64. sz. (14. évf.)

Család, gyermek, ifjúság – XV. évfolyam 2006/1. szám

Cole, Michael – Cole, Sheila R. 1998. Fejlődéslélektan, Osiris

Gadó Gábor – Németh Anita – Sáriné Simkó Ágnes 2013. Ptk. Fordítókulcs Oda-Vissza. Budapest, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft.

Gordon W. Allport 1998. A személyiség alakulása, Kairosz

Herczog Mária 2001. Veszteség, gyász és örökbefogadás – Család, Gyermek, Ifjúság, 2001/2. szám

Keresztes-Takács Orsolya – Nguyen Luu Lan Anh 2017. Az örökbefogadás szociálpszichológiai megközelítése – interszekcionalitás az örökbefogadásban. Alkalmazott Pszichológia (http://ap.elte.hu/wp-content/uploads/2017/10/AP_2017_2_Keresztes-Takacs_Nguyen.pdf) utolsó letöltés: 2021.02.24

Mérei Ferenc – F. Várkonyi Zsuzsanna 1980. Felnőttek között, Minerva

Neményi Mária – Takács Judit 2015. Örökbefogadás és diszkrimináció Magyarországon, Esély 2015/2. szám

Örök befogadás, örökbefogadás Módszertani Kiadványok II. 2012., Budapest Főváros Önkormányzatának Módszertani Gyermekvédelmi Szakszolgálata

Pavao, Joyce Maguire 2005. Az örökbefogadás háromszöge, Mózeskosár Egyesület, Páros Print Bt.,2012.

Smith, Carole R. 1995. Örökbefogadók és nevelőszülők, Pont Kiadó, Budapest

Szilvási Léna 1997. Az örökbefogadásról másképpen. Esély, 1997/2. szám

Szilvási Léna 1996. Örökbefogadásról…, Család, Gyermek, Ifjúság, 1996/3. szám

Vincze Mária 1993. Lehet-e otthon a csecsemőotthon?, Esély, 1993/1. szám

Wells, Sue 1994. VELED, NÉLKÜLED Örökbefogadás: valóban olyan egyszerű? Mózeskosár Egyesület Budapest, 2018.

Ajánlott angol nyelvű irodalom

Foli, Karen J. –Thompson, John R. 2004. The Post-Adoption Blues - Overcoming the Unforseen Challenges of Adoption. Rodale Books

Kirk David.H. 1984. Shared Fate A Theory and Method of Adoptive Relationships. Ben-Simon Pubns

Purvis, B.Karin – Cross, David R. Lyons, – Wendy Sunshine 2007. The Connected Child - Bring Hope and Healing to Your Adoptive Family. McGraw-Hill